

Psykolog TIDNINGEN

NR 3 2013 * SVERIGES PSYKOLOGFÖRBUND

AKTUELLT:

- * OECD-rapport kritisk till brist på skolpsykologer
- * Nya DSM-5 uppbyggd efter livscykeln

KONGRESS 2013:

- * Vem blir Psykologförbundets nästa ordförande?

FORSKNING:

- * EMDR – från mirakelkur till evidens

DEBATT:

- * ”Visa att förbundet ändrat syn på samkönad adoption”

RECENSION:

Får man skratta åt autism?

Birgit Hansson, mentor till Haydar Hussein:

”Att vara mentor är ett hedersuppdrag”

NYHET!

UP

Unified Protocol

Unified Protocol är en **affektfokuserad, integrativ KBT metod** som förenar verksamma, evidensbaserade principer från alla tre vågorna av KBT. Syftet är att ha en gemensam, flexibel behandlingsmanual för all ångest- och depressionsproblematik. UP bygger på gedigen forskning om affektreglering och känslomässigt undvikande, och är en intensiv korttidsbehandling som ger ersättning enligt rehabgarantin. Läs mer på interagerapsykologi.se

- 8 heldagar.
- Rabatterat pris vid anmälan före 30/6
- Under ackreditering som specialistkurs.
- Ger certifiering som UP-terapeut med godkänd handledning och skattnings av inspelade sessioner.
- Stor vikt läggs vid konkret färdighetsträning.
- Kursstart i Göteborg oktober 2013.
- Kursstart i Stockholm oktober 2013.

NU ACKREDITERAD
SPECIALIST-
KURS

KBT®

KBT depressions-
behandling
i grupp*

KURSSTART: 25/9

KBT®

KBT för
psykodynamiker
– fördjupning*

KURSTART: SEPT

KBT®

KBT för
psyko-
dynamiker*

KURSSTART: SEPT

Mindfulness

Mindfulness i
psykologisk
behandling*

KURSSTART: 6/5

IPT®

IPT Nivå A
med klinisk
tillämpning*

KURSSTART: 7/10

IPT®

IPT
klinisk
fördjupning*

KURSSTART: 27/8

* Samtliga dessa kurser är förhandsackrediterade som specialistkurser.

Läs mer om alla utbildningar, se de senaste filmerna på Interagera Play och ladda ner verktyg m.m. på www.interagerapsykologi.se

interagera®
Verksam Psykologi

Julia Stenberg och Maria Lindhe medverkar i PS 13.

FOTO: ULRICA ZWENGER

Psykologen Lisa Ahlstrand (t h) tog kontakt med mentorn Lena Mangell.

8

FOTO: DAVID BROHEDE

28

FOTO: DAN LINDBERG

18

Rickard Ahlberg har följt utvecklingen av DSM-5.

TEMA: Mentorskap

- 4 "Att vara mentor är ett hedersuppdrag"
- 8 Mentorn gav mod att starta eget
- 10 Lyckat mentorsprogram för studerande
- 12 Krönika av Patrik Nyström

AKTUELLT

- 13 Psykisk ohälsa ökar bland kvinnliga psykologer
- 16 OECD-rapport kritisk mot brist på skolpsykologer
- 18 Nya DSM-5 följer livscykeln

FACKLIGT

- 20 Kongress 2013: Vem blir nästa ordförande?

PSYKOLOGSTUDENT

- 21 PS13 vill utmana psykologens gränser

FORSKNING

- 22 Psykologi & ekonomi: Tommy Gärling skriver om synen på pengars värde och priser
- 32 EMDR – från mirakelkur till vetenskaplig evidens

20

Vem blir ny ordförande?

Intervju med valberedningens ordförande

MEDLEMSSIDOR

- 28 Ledaren
- 28 Nytt från förbundet
- 30 Fråga Etikrådet
- 31 Fråga Ombudsmannen

DEBATT

- 36 Om homosexuellas familjebildningar

KULTUR

- 38 Bokrecensioner
- 40 "Får man skratta åt autism?"

Redaktören har ordet

Mentorskap – att dela med sig av sin kompetens

Stora grupper på arbetsmarknaden är på väg att gå i pension. Många av 40-talisterna har redan lämnat sina jobb. Det krävs kunskapsöverföring mellan generationerna. En väg att gå är via mentorskap, som vi tittar närmare på i detta nummer.

Mentorskap kan se olika ut – mer eller mindre formaliserat. Ibland personligt och ideellt, ibland som en del i ett strukturerat affärssammanhang och något adepten betalar för. Vi berättar om olika former av mentorskap, mellan äldre och yngre, mellan studerande och yrkesverksamma.

På forskningssidorna beskriver psykolog

Kerstin Bergh Johannesson teorin bakom *Eye Movement Desensitization and Reprocessing* (EMDR) och reder ut vilket vetenskapligt stöd metoden har och för vilka målgrupper den har visat sig effektiv.

Vi glömmer förstås inte heller det fackliga perspektivet. I höst är det val av ny ordförande i Psykologförbundet. Valberedningens ordförande Katrin Dahlin intervjuas om arbetet med att ta fram en värdig efterträdare till Lars Ahlin.

God läsning!

Carin Waldenström

CARIN WALDENSTRÖM

Psykologtidningen

Nr 3 2013 • 5/4 2/5 • Årgång 59
Utgiven av Sveriges Psykologförbund

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Carin Waldenström
08 567 06 453
carin.waldenstrom@psykologforbundet.se

Reporter, redaktör och stf ansvarig utgivare:
Kajsa Heinemann
08 567 06 452
mobil 0709 67 64 78
kajsa.heinemann@psykologforbundet.se

Reporter och redaktör:
Peter Örn
08 567 06 451
mobil 0703 09 10 42
peter.orn@psykologforbundet.se

Formgivning: Marianne Tan,
marianne@tanproduktion.se

Omslagsfoto:
Ulrica Zwenger.

Mentorskap är ett sätt att dela med sig av erfarenheter och kunskap. Inte minst viktigt när många går i pension och nya grupper träder in på arbetsmarknaden. I våra temasidor om mentorskap möter vi mentorer och adepter inom den fackliga sfären, inom utbildningen och bland psykologföretagare.

BIRGIT HANSSON:

”Att vara mentor
är ett
heders-
uppdrag”

Hon är mentor, han adept. Tillsammans utgör de det perfekta paret. Enligt dem själva. **Birgit Hanssons** och **Haydar Husseins** mentorskap står stadigt på ett glödhett engagemang för förbundsfrågor och psykologi. Enligt henne är det en ynnest att följa hans utveckling inom Psykologförbundet. Och han tycker att hon behärskar området bäst.

– Ingen av mina vänner har mentorer, det är synd. Det borde alla ha, säger Haydar Hussein.

TEXT: **KAJSA HEINEMANN** FOTO: **ULRICA ZWENGER**

Som psykologstuderande, med en fot på väg in i förtroendeuppdrag som ordförande i Studeranderådet, ville han veta mer om vad det fackliga engagemanget innebar. Han kom på att han behövde en mentor med stor facklig erfarenhet att rådgöra med och få stöd av. Haydar Hussein ville inte ha vem som helst. Han ville ha den bästa. Och någon som han kunde identifiera sig med. Så han skickade ett meddelande på Facebook och frågade Birgit Hansson, psykolog med många och olika förtroendeuppdrag inom Sveriges Psykologförbund, däribland fjorton år som ordförande. Och hon sa ja.

– Jag ville ha en stark kvinna. Ledarskap är en arena som ägs av den vita heterosexuella mannen och som invandrarkille känner jag större samhörighet med starka kvinnor. För oss båda är utgångsläget att vara i ett underläge.

Birgit inte bara behärskar den här arenan, hon är på toppen av den, säger Haydar Hussein och skiner upp åt sin formulering.

Birgit Hansson, som sitter bredvid, ler tillbaka. Vi träffas på konditori Vetekatten i centrala Stockholm för att samtala om deras mentorskap. Det är också här de brukar ses för sina mentorträffar. Hon ser lite stolt ut när hon säger:

– Jag tyckte att det var väldigt roligt att få förfrågan. Haydar är mycket ambitiös och modig. Det var modigt att fråga mig, men också att ge sig in som ordförande i Studeranderådet. Och som du undersöker allt! utropar hon plötsligt och vänder sig mot sin adept och säger:

– Jag tycker också att du är en väldigt rolig person!

MENTORSKAP

Birgit Hansson och Haydar Hussein delar passionen för fackliga frågor.

De skrattar hjärtligt och ofta under samtalet. Trots deras, till det yttre, påtagliga olikheter – han, en ung, lång, mörk invandrarkille från Irak. Hon, en lite äldre, kort, rödlätt värmländska – är det mycket förutom skrattet och humorn som förenar dem. De har samma energi, är nyfikna, modiga och envisa, och kanske viktigast av allt, de delar passionen för psykologi och fackliga frågor.

– Ja, det var inte främst för professionen som psykolog som jag behövde en mentor, utan för förtroendeuppdraget. Jag brinner verkligen för arbetsrättsliga frågor, och vill verkligen kämpa för bättre arbetsvillkor för psykologer som är en klart undervärderad kår, förtydligar Haydar Hussein och fortsätter:

– Inför vårt första mentorsmöte var jag jättenervös, kände mig oerhört liten. När mina vänner frågar vem jag har som mentor blir de imponerade och frågar: "Hur vågade du fråga henne?"

Birgit Hanssons meritlista är gedigen. Fjorton år som ordförande i Sveriges Psykologförbund. Sju år som generalsekreterare för EFPPA, European Federation of Professional Psychologists Association, och åtta år som 1:e vice ordförande för Saco. Utöver dessa uppdrag var hon 2001-2007 rektor på Polishögskolan i Stockholm. I dag sitter hon i flera olika styrelser, samt i juryn för Stora Psykologpriset.

Första gången Haydar Hussein hörde talas om Birgit Hansson var 2009. Han gick första terminen på psykologprogrammet i Uppsala och var på konferensen Psykologstudent i Uppsala. Birgit Hansson var en av föreläsarna, han minns hennes framträdande som ett uppvaknande:

– Jag tänkte: "Vilken häftig kvinna!" Hon var så kompetent! Hon sa att hon varit ordförande i Psykologförbundet och att hon var rektor på Polishögskolan, och hon berättade om allt man kunde arbeta med som psykolog, och hur viktigt det är att hitta sin egen unika väg. Det var första gången någonsin jag hörde att jag som psykolog *inte* behövde vara inlåst i ett terapirum. Det var så befriande!

Då vågade han inte gå fram och säga hur bra han tyckte att hon var. Modet svek. Åren gick, och deras vägar korsades några gånger utan att de pratade med varandra. 2012 tog han mod till sig och frågade om hon ville bli hans mentor. Frågan kom i precis rätt tid, säger Birgit Hansson:

– Bara några dagar innan hade jag och min dåvarande adept bestämt att avsluta "relationen", vi var klara. Jag har själv alltid varit i minoritet – som kvinna, som vänsterpartist, som psykolog och som ordförande i Psykologförbundet som ju är ett litet förbund inom Saco. Och jag har alltid försökt göra något bra utifrån denna minoritetsposition. Jag har ett obändigt förtroende för människor.

DE FNISSAR HÖGT åt ordet "obändigt" och börjar diskutera om det alls finns något som heter så, och kommer snart överens om att det hur som helst passar perfekt i sammanhaget. På bordet framför dem vilar en svart liten bok med rödrosa blommor på, i den för Birgit Hansson anteckningar från deras mentorsträffar. De har nu setts i närmare ett år, målet är att ses var tredje vecka och det är adepten som "äger" samtalet, förklarar Birgit Hansson.

Vad handlar samtalen mest om?

– Om Psykologförbundet och dess organisation, såklart. Jag delar med mig av mina erfaren-

»För oss båda är utgångsläget att vara i ett underläge«

heter och kunskaper som förtroendevald, men om det har hänt något den senaste tiden som Haydar tycker är viktigt samtalar vi om det först, säger Birgit Hansson.

Haydar Hussein fyller i:

– En viktig sak som vi pratat många gånger om är hur man hanterar konflikter. Hur återkalibrerar man kompassen? Har jag förlorat min väg? Säg mig! Det är som att vara i en skog, jag håller i kompassen men behöver ibland hjälp att läsa kartan.

Birgit Hansson:

– Jag försöker låta bli att säga hur jag tycker att Haydar ska göra. Det är viktigt att han bestämmer själv, men jag tycker det är viktigt att han funderar över vilka konsekvenser det blir om man gör så eller så. Min styrka är att jag kan tänka mig in i hur båda sidor tänker.

– En gång frågade du vad jag tyckte du skulle göra i en fråga. Då sa jag det. Nästa gång vi sågs, hade du gjort precis tvärtom. Det var bra! Jag tror inte att jag hade svarat om jag inte hade litat på dig, säger Birgit Hansson, som vänder sig till en nickande Haydar Hussein.

Modet att våga gå egna vägar och tro på sig själv – är något de också har gemensamt. De enas om att båda präglats av sin bakgrund och uppväxt. Birgit Hansson, uppvuxen i en liten by i Värmland under ”knappa men trygga förhållanden” där utbildning inte alls var en självklarhet; hon var först i släkten som läst på universitetet. Men med föräldrar som aldrig tvivlat på sin dotter. Haydar Hussein, som tillsammans med sin familj flydde kriget i Irak, kom till Sverige som 8-åring och som under de första åren flyttade mellan många olika städer innan de bosatte sig i Jönköping. Vägen till psykologprogrammet var allt annat spikrak för någon av dem.

– Det hade hänt så mycket i mitt liv och under gymnasiet tappade jag bort mig helt och slutade med katastrofala betyg, säger Haydar Hussein. Jag hade så många IG att jag inte ens fick slutbetyg. Jag minns så tydligt när studievägledaren frågade vad jag ville bli och jag svarade ”psykolog”, och hur hon tittade på mina betyg och sa: ”Haydar, du måste ha realistiska drömmar”.

– Det är inte lätt att komma in i det svenska samhället. Men min pappa har alltid betonat

vikten av utbildning, han sa: ”Bär det som ett örhänge. Vad som än händer så har du din utbildning”. Så när jag pluggade in hela gymnasiebetyget och fick MVG i allt, tänkte jag att vad som än händer klarar jag mig! Och det har gått bra för alla mina syskon också, säger han och fortsätter:

– **EN DRÖM JAG HAR** är att föreläsa för invandrarungdomar i förorter, de som har alla odds emot sig. Inte för att de är offer, utan för att visa att det går att påverka sitt liv. Och för att dela med mig att det är viktigt att omge sig med bra människor, som mentorer som Birgit!

Birgit Hansson:

– Jag tror att jag påverkats mycket av min uppväxt och vad min mamma sa till mig när jag var barn: ”Du är ingen särskild, men du duger som du är!” Det var inte för att sänka mig, det var löftesrikt! Det tror jag att jag har med mig i allt jag gör. Det är inte så märkvärdigt med positioner, man ska inte vara högfärdig bara för man har en hög position. Man duger som man är, och det är gott nog.

Birgit Hansson, som deltog i ett mentorsprogram i början av 1990-talet, har sedan dess haft flera adepter. Hon har själv haft en mentor, som hon fortfarande träffar och talar om allt från krämpor till hur man ska organisera den framtida polisen.

– Det är jätteviktigt att det inte finns pengar i mentorskapet, tycker jag. Det är ett hedersuppdrag att få ge tillbaka det man själv har fått, och samtidigt fylla på med ny kraft. Det är viktigt att relationen är jämställd och att man inte är sentimental och fastnar i relationen. Den ska vara under en begränsad tid, säger Birgit Hansson och fortsätter:

– Jag är så jädra intresserad av Psykologförbundet och dess organisation! Och det är så roligt att höra Haydars ambitioner och hans entusiasm. Jag tycker att det är en nåd att följa en ung människa som är på väg.

Det får bli sista ordet. Intervjun är slut, men mentorsparet Haydar Hussein och Birgit Hansson väljer att stanna en stund. När jag lämnar lokalen kan jag fortfarande höra deras skratt. ✨

Birgit Hanssons och Haydar Husseins mentorsbok.

BIRGIT HANSSON:

- Ordförande i föreningen Kvinna till Kvinna sedan 2012.
- Ordförande i intresseföreningen Riskförbundet Balans Sverige sedan 2012.
- Sitter i juryn för Stora Psykologpriset sedan priset instiftades 2009.
- Nämndeman i Nacka tingsrätt sedan 2010.

HAYDAR HUSSEIN:

- Läser på psykologprogrammet termin 8 i Uppsala samt på personalvetarprogrammet.
- Ordförande i Studeranderådet.
- Driver medie och föreläsningföretaget Visual Mind.

MENTORSKAP

Mentorn gav henne modet att starta eget

Psykologen och adepten Lisa Ahlstrand och mentorn Lena Mangell.

När psykolog **Lisa Ahlstrand** tog kontakt med mentorn **Lena Mangell** fick hon det stöd hon behövde för att ta våga lämna en anställning inom elevhälsan och bli egenföretagare.
– Jag fick hjälp att formulera nya mål och modet att ta steget att bli min egen, säger Lisa Ahlstrand.

TEXT: PETER ÖRN FOTO: ULRICA ZWENGER

Lisa Ahlstrand, psykolog och psykoterapeut, hade länge arbetat inom både barnpsykiatri och elevhälsan i Stockholm när hon för några år sedan kände ett stort behov av förändring i sitt yrkesliv. Parallellt med arbetet som deltidsanställd skolpsykolog befann hon sig i slutfasen av sin psykoanalytikerutbildning, hon tog en del privata uppdrag

som psykoanalytiker och även konsultuppdrag, men för att ta det sista steget – att helt lämna förankringen till en fast arbetsgivare – behövde hon en ”knuff” utifrån.

– Jag stod inför ett stort beslut, och jag behövde hjälp att formulera mål för att kunna gå vidare och få modet att ta steget. Som psykolog har jag handledning, går fortbildning etc, men det handlar då om kunskapsöverföring som rör själva

psykologarbetet. Mentorskapet innebär att man tittar på helheten och sin egen professionella utveckling. Fokus ligger på yrkeslivet, även om andra delar av livet också berörs, säger Lisa Ahlstrand, och fortsätter:

– För mig var det viktigt att komma i kontakt med någon som både var psykolog och som hade stor erfarenhet av näringslivet.

»En mentor bör även ha ett coachande förhållningssätt»

Lena Mangell

Hon tog kontakt med Lena Mangell, psykolog och egenföretagare sedan omkring 20 år och som bland annat erbjuder mentorskap, coach- och ledarutbildningar. Lena Mangell har en bakgrund inom Ericsson. Under 1980-talet arbetade hon med ledarskapsutveckling och karriärutvecklingsfrågor, och utvecklade bland annat en metod för karriärutveckling på Ericssons interna karriärcenter. För henne är gränsdragningen mellan coachning och mentorskap inte lika tydlig i dag som tidigare, då den ”kloka mentorn” främst var någon som satt och lyssnade och bidrog med kunskap utifrån egen erfarenhet.

–En mentor bör även ha ett coachande förhållningssätt, inte bara vara en lyssnande samtalspartner utan också jobba med att frigöra adeptens potential och bidra med specifik kunskap och konkreta tips. När jag har haft psykologer som adepter har de själva sett vårt arbete som en del av deras karriärutveckling, säger Lena Mangell.

UNDER DRYGT ETT ÅR träffades Lena Mangell och Lisa Ahlstrand vid sju-åtta tillfällen. Vid det första mötet tecknade de ett avtal om bland annat vilket syfte mentorskapet skulle ha och hur många möten uppdraget skulle innefatta. I Lena Mangells koncept för mentorskap förväntas adepten kunna beskriva sig själv inte bara i termer av yrkesmässig kompetens, även personliga styrkor och svagheter är en del av underlaget och det händer att hon föreslår ett personlighetstest för att få fram ett så bra underlag som möjligt.

–Det finns många sorters mentorprogram, och jag ser mentorskapet mycket som ett sätt att erbjuda ett program för karriär- och ledarutveckling men som till skillnad från att gå en kurs är skraddarsytt för den enskilde adeptens behov och mål. Därför är det

också viktigt att man tidigt analyserar var adepten står, både kompetensmässigt och personlighetsmässigt. Ett personlighetstest kan då bli ett sätt att fördjupa kunskapen om dig själv, säger Lena Mangell, och fortsätter:

–Samtalen mellan mig och adepten följer sedan en bestämd systematik, man kan säga att mentorskapet bygger på en coachande metodik och ett coachande förhållningssätt.

SOM ETT STÖD I ARBETET har Lena Mangell tagit fram en arbetsbok i livs- och karriärutveckling med olika övningar och som hon även använder i sina uppdrag som coach och vid coachutbildningar. Adepten följer arbetsboken steg för steg under den tid de träffas. Övningarna består av allt från frågor om personliga egenskaper och framtidsdrömmar, till att formulera en egen handlingsplan med mål för både privatliv och arbetsliv.

–Arbetsboken är en hjälp för att adepten att leda sig själv mot de mål man satt upp, säger Lena Mangell.

Eftersom hon tar betalt för sina tjänster blir hennes tänkande kring mentorskapet mer affärsmässigt, det får en mer professionell inramning med tydligare innehåll och struktur än om det hade varit kostnadsfritt, anser hon, och adepten kan också ställa högre krav.

För Lisa Ahlstrand blev tiden som adept, med det koncept för mentorskap som Lena Mangell erbjuder, avgörande för att gå vidare. Hon lämnade sin tjänst inom elevhälsan och driver i dag ett företag som bland annat erbjuder konsultation, kris- och samtalsstöd och psykoterapi till såväl företag som privatpersoner.

–För mig som adept var det viktigt att mentorn ställde rätt frågor, ofta

lite utmanande frågor om vad jag exempelvis själv ansåg vara hinder för att kunna gå vidare just nu, vad som fick mig att tveka, men som också kunde presentera alternativa lösningar. Arbetsboken var ett sätt att systematiskt inventera mina egna resurser och hitta ledtrådar för att nå mina mål. Men jag har också fått viktiga konkreta tips och råd under tiden som adept, säger Lisa Ahlstrand.

–Det märktes på de frågeställningar som Lena tog upp att hon har stor erfarenhet av näringslivet. För mig, som ville ta steget att bli egenföretagare, var det viktigt att få känna tilltro från någon som kommit längre på det området och som kunde sporra mig och få mig att tänka mer övergripande. Det är annars väldigt lätt att man fastnar i sin vardag och inte tror tillräckligt på sin egen förmåga.

LISA AHLSTRAND rekommenderar gärna kolleger som funderar på att bli egenföretagare att knyta kontakt med en mentor med erfarenhet av näringslivet. För egen del vill hon nu utveckla sin egen verksamhet ytterligare, främst mot skolan som hon sedan tidigare har stor erfarenhet av, och rikta in sig mer på ledarskapsfrågor.

–Jag tror även att jag som anställd psykolog skulle ha haft glädje av en mentor i ett tidigt skede. Då hade jag kanske sett andra utvecklingsmöjligheter i mitt dåvarande arbete, säger Lisa Ahlstrand. 🌟

MENTORSKAP

Lyckad satsning på mentorsprogram för psykologstuderande

När Föreningen för Sveriges KBT-psykologer i höstas startade mentorsprogram i Lund togs det emot med stort intresse av såväl studerande som psykologer. Nu expanderas programmet och finns från hösten 2013 också i Göteborg och Stockholm.

– Jag hade gärna haft en mentor under utbildningen, så det känns fantastiskt att skapa den möjligheten för andra, säger psykologstuderande Peder Berggren.

Bakom mentorsprogrammet i Lund står Föreningen för Sveriges KBT-psykologer (FSKBTP) som vänder sig till psykologer, PTP-psykologer och psykologstuderande med KBT-inriktning. Initiativet till programmet kom från psykologerna Elena Gildebrant och Elin Lindsäter, som båda då satt i föreningens styrelse. Tillsammans arbetade de under våren 2012 fram ett pilotprojekt, som omfattade 28 par bestående av psykologstuderande/adepter och psykologer/mentorer i Lund.

Entusiasmen bland deltagarna i programmet är i dag stor, säger Peder Berggren, psykologstuderande från Karolinska institutet (KI), som sedan i höstas arbetar med att utveckla, sprida och administrera mentorsprogrammet, som till hösten även kommer att finnas för psykologstuderande på Stockholms universitet, KI och i Göteborg.

– Jag tyckte att det var en fantastisk idé. Det dyker ju upp många professionsrelaterade frågor under utbildningen, självklart vill man kunna diskutera

Peder Berggren

dessas med en yrkesverksam psykolog, säger Peder Berggren.

Elin Lindsäter är inne på samma spår.
– Mentorskap innebär en möjlighet till ömsesidig personlig och professionell utveckling för adepten och mentorn. För studenten innebär det också en mycket viktig länk till arbetslivet som, rent kontaktmässigt, kan underlätta när det blir dags att söka praktik, PTP-tjänst eller planera för en spännande examensuppsats.

ELIN LINDSÄTER BERÄTTAR att idén väcktes i början av 2012, då styrelsen för FSKBTP diskuterade vilka frågor som var viktiga att driva. Föreningen hade tidigare arbetat med profilfrågor som handlar om KBT-utbildning på psykologprogrammen, kvalitetskontroll

FOTO: MARTIN HAMMER

av KBT och studentanknytning. Så när förslaget att starta ett mentorsprogram lades fram uppfattades det som ett utmärkt sätt att kombinera flera av föreningens viktigaste områden och dessutom skapa ett större medlemsengagemang

»Adepten och mentorn ska ses tre gånger per termin«

genom aktivt deltagande i programmet. Elin Lindsäter:

– Tanken var att mentorsprogrammet skulle vara ett sätt att stötta psykologstuderande med KBT-intresse att tidigt skapa ett nätverk av KBT-psykologer

MENTOR

Begreppet *mentor* kommer ursprungligen från en person ur Homeros diktverk *Odysséen*. Mentor var en vän och rådgivare till hjälten Odysseus. När Odysseus skulle ut i det Trojanska kriget lät han Mentor ta ansvar för sonen Telemachos; Mentor skulle även utbilda, vägleda och stötta Telemachos under de år fadern var frånvarande. I *Odysséen* låter Homeros ibland gudinnan Athena ta Mentors sken då det krävs för att hjälpa sonen.

Telemachos och Mentor i en illustration ur Homeros Odysséen.

FOTO: MATTAS LINDSÄTER

Elin Lindsäter

som skulle kunna bidra till att komplettera den existerande KBT-utbildningen på universiteten genom möjligheter till diskussion med yrkesverksamma psykologer, att skapa en fördjupad förståelse hos studenter om hur det fungerar att arbeta med KBT, och att på så vis få ökad kunskap att också ställa krav på KBT-utbildningen på de olika lärosätena.

– Men också att engagera våra redan yrkesverksamma medlemmar i en meningsfull och viktig aktivitet som innebär en möjlighet för dem till egen inläring och kännedom om vad som är aktuellt på universiteten nu, fortsätter Elin Lindsäter.

Varken Elin Lindsäter eller Peder Berggren har själva haft en mentor, men hade gärna önskat det. Peder Berggren

hoppas få en när mentorsprogrammet startar på KI. Glädjande nog är att intresset bland yrkesverksamma psykologer att bli mentorer åt studerande mycket stort.

EXAKT HUR MÅNGA studerande som är intresserade av att delta i mentorsprogrammen i Stockholm och Göteborg är ovisst. Hittills har föreningen kunnat erbjuda alla i Lund som vill vara med i programmet en mentor. Och man hoppas fortsätta kunna erbjuda alla som vill delta.

Har det hänt att mentorskapet inte fungerat?

– Nej, aldrig på en personlig nivå, men det kan handla om att de fått svårt att hitta tider. I programmet ingår att adepten och mentorn ska ses tre gånger under en termin, sedan är det upp till

varje par om de vill ha mer kontakt.

För att underlätta tidsplanering och individanpassa innehållet i träffarna beslutade FSKBTP att varje student i stället för att ses i grupper paras ihop med en mentor, förklarar Elin Lindsäter:

– Vi beslutade också att psykologstuderande ska paras ihop med yrkesverksamma psykologer i närheten av den egna studieorten, för att på så sätt möjliggöra fysiska träffar, och studiebesök.

Under våren arbetar Peder Berggren med att sätta de nya mentorsprogrammen som startar i höst. Mycket arbete handlar om att sprida information samt leta mentorer.

MENTORSKAP

MENTORSKAP

– Vi har tagit hjälp av SKBT och Lundapsykologerna, som hjälpt oss att marknadsföra programmet samt rekrytera nya deltagare. Vi använder Facebook, ”mun-till-mun” och så är vi ute i klasserna och informerar, säger Peder Berggren.

Elin Lindsäter:

– Trots det stora intresset från psykologer behöver vi, för att arbetet med mentorsprogrammet ska bli hanterbart och långsiktigt hållbart, jobba med en studieort i taget. Det är ett stort jobb att etablera kontakter med lokala KBT-föreningar, studenter och yrkesverksamma psykologer.

– Vårt långsiktiga mål är att det ska finnas ett mentorsprogram för KBT-intresserade psykologstudenter vid varje lärosäte, där FSKBTP kan hjälpa till med att organisera det praktiska i initieringskedet samt bistå med en mentorsbas, fortsätter Elin Lindsäter.

– Det ligger mycket arbete bakom, inte minst initialt för att väcka entusiasmen, säger Peder Berggren. Programmet blir mer självgående med tiden, men det krävs absolut att vi i styrelsen håller det vid liv. Samtidigt är det en vision som känns väl värt att arbeta för.

Vad är viktigt när man väljer mentor?

– Även om intresset bland psykologer är stort är vi inte i en position där vi kan ”välja och vraka” bland mentorer. Vi är glada om de psykologer som anmäler sitt intresse arbetar med KBT och eller känner sig trygg i sin grundläggande KBT-utbildning så att de kan vägleda studenter i professionsfrågor generellt och frågor om KBT specifikt. När programmet blir mer etablerat och vi förhoppningsvis har en ”mentorsbas” vill vi att studenter ska kunna ange önskemål om att få en mentor som arbetar inom ett speciellt område, som psykiatri, primärvård, skola, för att på bästa sätt matcha behoven, säger Elin Lindsäter.

Vad ska mentorerna tänka på innan de tackar ja?

– Att de gör en fantastisk insats för sina framtida kolleger, samt för arbetet med att utveckla utbildningen i KBT, som i nuläge ser ganska olika ut vid olika lärosäten. Programmet ställer inga höga krav på mentorerna. Det är flexibelt i tid och innehåll och innebär helt enkelt en rolig och viktig chans att komma i kontakt med en nyfiken psykologstudent och vara med och påverka utvecklingen av psykologprofessionen och KBT, säger Elin Lindsäter. ✨

KAJSA HEINEMANN

Mentorsk

Jag minns hösten 1999. Tillsammans med en studentkollega på psykologprogrammet i Stockholm skulle jag för första gången som psykolog komma i kontakt med arbetslivet. Vi hade kontaktat en HR-direktör hos ett av de stora telekom-bolagen. Temat som hon önskade hjälp med var mentorskap. Personligen hade jag ingen direkt relation till begreppet. Men här hade vi alltså chansen att gå från intressanta akademiska teorier till praktiskt arbete ute i den så kallade verkligheten. Vi skulle bidra till personalutveckling i ett ungt, dynamiskt bolag med stora framtidsvisioner. Vilken student skulle inte tacka ja till en sådan möjlighet?

HR-direktören ville att organisationen skulle präglas av ömsesidigt lärande där erfarna personer och yngre drivna personer tillsammans sida vid sida skulle arbeta för att kombinera nytänkande med goda rutiner och traditioner.

Allt för att maximera organi-

Föreningen för Sveriges KBT-psykologer och mentorsprogrammet

- Värnar om att stärka psykologens yrkesroll i allmänhet och KBT-psykologens i synnerhet – utifrån klinisk, vetenskaplig, etisk, facklig och kommersiell synvinkel.
- Arbetar med att bygga upp mentorsprogram för KBT-intresserade studenter på Sveriges olika psykologutbildningar.
- Mentorsprogrammet erbjuds psykologstudenter med KBT-intresse som är medlemmar i vår förening. Mentorer ska vara legitimerade psykologer med KBT-inriktning. En mentorsperiod är tänkt att vara i sex månader och innebära minst tre fysiska träffar.
- Anmälan till höstens program i Lund, Göteborg och Stockholm görs via: www.tinyurl.com/kbtmentor2013

Patrik Nyström

FOTO: ULRICA ZWENGER

ap – på alla moderna arbetsplatser!

sationens potential. Ju bättre de i ena änden tog till vara sin främsta resurs personalen, desto bättre prestationer och resultat skulle komma ut i den andra änden. Ungefär så minns jag det.

PLANERNA LÄT BRA. Spännande ämne. Frågan var bara: Vad kunde vi psykolog-studenter bidra med?

Nu är det vår 2013. Det har gått mer än 13 år sedan den där hösten och jag har hjälpt ett antal ledningsgrupper med den här typen av arbete. Jag vet att ett mentorskapsprogram är ett mycket bra sätt att få en modern organisation att optimera sin personals lärande och utveckling, individuellt men också mellan olika personer och avdelningar. Mentorns roll är att inom ramen för en god, gärna långsiktig, relation hjälpa till att synliggöra och stärka en adepts hela potential. Det innebär att erbjuda ett reflektionsutrymme, där det finns möjlighet att ventilerar bransch- och företags-specifika frågor men också personliga frågor som rör adeptens kompetens och situation.

Mentorn kan med sin större kunskap och erfarenhet vara en utmärkt rådgivare och bollplank för yrkesfrågor. För att nå framgång med ett mentorskapsprogram är det dock viktigt att de mentorer som används får adekvat utbildning samt regelbunden handledning.

»Vilken student skulle inte tacka ja till en sådan möjlighet?«

Varför?

Jo, för att så gott det går säkerställa mentorernas rollförståelse. Det handlar om ansvar, maktposition, förtroende. För att hjälpa dem att ta reda på vilken effekt de har på adepten. Hur de på bästa sätt, med sina styrkor och utvecklingsområden, kan vara till hjälp och bidra till lärande. Psykologen lär ut samtalsmetodik, hur mentorn på olika sätt kan skapa tillit och lyssna empatiskt samt belyser vikten av tydlighet kring ramar och sekretess.

Hur gick det då med vårt studentuppdrag? Ja, vi fick inte den tunga roll vi hade föreställt oss på förhand. I stället deltog vi i ett första planeringsskede, för att intervjua tilltänkta deltagare inför denna satsning. För oss, med vår verklighetshunger, var intervjuerna väldigt spännande och vi ägnade detta uppdrag mycket diskussionstid både före och efter genomförandet. Vår kontakt, HR-direktören, verkade nöjd med vårt arbete. Hon var mycket entusiastisk och nyfiken på hur organisationen skulle utvecklas framöver. Men hennes arbete innebar många ansvarsområden, och tyvärr var det sista vi hörde om henne att hon blev utbränd på grund av alltför hög arbetsbelastning.

Men det var då. I dag inför allt fler moderna arbetsplatser och organisationer mentorskap – inte bara preventivt för att undvika ohälsa och utbrändhet utan också proaktivt, för att nå välmående och framgång. *

PATRIK NYSTRÖM

Psykolog, organisationskonsult och ordförande i Sveriges Förening för Arbets- och Organisationspsykologer

3

frågor till Patrik Nyström, psykolog, organisationskonsult och ordförande i Sveriges Förening för Arbets- och Organisationspsykologer.

Många säger coachning men syftar på mentorskap – och tvärtom. Vad är skillnaden?

– Det finns vissa likheter, men skillnaden är att en mentor finner man oftast inom en organisation; det är en person som kan bidra med företagsspecifik kunskap, erfarenheter och ge råd. Medan en coach oftast kommer utifrån, utan specifik branschkunskap och som har som fokus att utveckla medarbetaren genom självreflektion och konstruktiva frågor.

Vilken betydelse har mentorskap för en verksamhet/organisation?

– Mentorskap stärker självkännet, bidrar till att tydliggöra och förstå dagliga situationer på arbetet, ökar förståelsen för andras effekt på mig respektive min effekt på andra, förebygger och förbättrar hantering av konflikter,

stärker medarbetarens mål och tydliggör visioner, samt ger tankeutrymme.

Kan man se skillnad mellan verksamheter som har mentorer respektive de som inte har?

– Många verksamheter är väldigt upptagna av effektivisering och rationalisering. Vissa glömmar bort hur viktigt det är att reflektera över vart man är på väg. Något som är viktigt så att man inte bara gör saker på rätt sätt utan att man gör rätt saker på rätt sätt. De organisationer som har någon form av mentorskap och som har en stark organisationskultur, i betydelsen att de vet varför de finns till och vad de vill åstadkomma och vad som krävs av var och en för att nå dit, ägnar oftast mindre tid åt att släcka bränder, är mer fokuserade på att förebygga och aktivt skapa hälsosamma arbetsplatser. *

KAJSA HEINEMANN

Andelen kvinnliga psykologer med psykisk ohälsa ökar

Psykisk ohälsa ligger bakom en allt större andel långa sjukskrivningar bland kvinnliga psykologer. Trenden går i motsatt riktning från såväl de manliga kollegerna som för den samlade arbetskraften generellt, visar statistik från Försäkringskassan.

Antalet sjukskrivningar som varar 15 dagar eller längre har minskat för alla yrkesgrupper under 2000-talet. Men bland kvinnliga psykologer finns en kurva som avviker: den procentuella andelen som sjukskrivs på grund av psykisk ohälsa. År 2005 var det 26 procent per 1 000 startade sjukskrivningar som berodde på psykisk ohälsa, år 2010 var siffran 29 procent. Motsvarande siffra bland manliga psykologer är förvisso något högre, 31 procent, men har minskat under 2000-talet och i faktiska tal handlar det om betydligt färre sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa (13,8 per 1 000 anställda mot 26 per 1 000 anställda kvinnliga psykologer 2010).

Att psykiska sjukdomar svarar för de flesta sjukskrivningarna gäller inom alla tjänstemannayrken. Och skillnaden i sjukskrivningstal mellan könen är återkommande i yrken som kräver teoretisk specialkompetens. Då Försäkringskassan nyligen presenterade den första totalundersökningen av sjukskrivningar i olika yrken under 2000-talet spekulerade analytikern Marie Mulder, som tagit fram materialet, att könsskillnaden är en effekt av att kvinnor tar ett generellt större ansvar för familjen parallellt som yrkeslivet i den här gruppen blivit allt mer gränslöst med möjlighet att arbeta hemma etc.

– Men flera samverkande faktorer kan spela roll, så som biologiska skillnader, graviditetsrelaterade faktorer och hälsorelaterade beteenden. Kvinnor går exempelvis oftare till läkare än män, sade Marie Mulder.

SKILLNADEN MELLAN KÖNEN visar sig tydligast efter att kvinnan fått sitt första barn. Under 2013 har Försäkringskassan fått ett uppdrag av regeringen att studera det första barnets betydelse för sjukskrivningar i olika yrken.

Försäkringskassans siffror på den

FOTO: PETER ÖRN

Psykolog Ulrika Sharifi, ledamot i Psykologförbundets styrelse och ordförande i Värmlands läns landstings psykologförening.

procentuella ökningen av sjukskrivning på grund av psykisk ohälsa bland kvinnliga psykologer innebär i sig inte en oroande trend, anser psykolog Ulrika Sharifi, ledamot i förbundsstyrelsen och ordförande i Värmlands läns landstings psykologförening.

– Den relativa ökningen av sjukskrivningsdiagnosen psykisk ohälsa bland kvinnor beror på att andra sjukskrivningsdiagnoser minskat i större utsträckning, och dessutom är minskningen gällande psykisk ohälsa bland manliga psykologer endast marginell,

från 32 till 31 procent. Viktigt är att sjukskrivningarna avseende denna diagnosgrupp sjunkit betydligt under 2000-talet för både kvinnliga och manliga psykologer, säger Ulrika Sharifi.

MEN PROBLEMET MED de generellt högre sjukskrivningstalen bland kvinnor jämfört med män är något som Psykologförbundet bör ta i gemensamt med andra Saco-grupper, anser Ulrika Sharifi.

– Det handlar om att med utbildningsinsatser och information öka kunskapen och medvetenheten om jämställdhetsfrågor, arbetsmiljöfrågor och samverkan, och diskutera vad som är rimliga krav i arbetet, möjligheter och rättigheter till inflytande, säger Ulrika Sharifi, och fortsätter:

– Lokalt kan vi arbeta för att förbättra samverkansformer och för att utveckla individuella lönekriterier som inte bara fokuserar på produktion och pinnstatistik.

Det finns en gryende debatt för en rimligare balans i styrningen inom vården, upplever Ulrika Sharifi, som syftar till att hitta alternativa sätt att mäta effektivitet i termer av kvalitet och ökad hälsa, i stället för ensidig målstyrning enligt New public management.

– Vi i Psykologförbundet kan tillsammans med Saco centralt och lokalt lyfta fram att en god arbetsmiljö med stort inflytande inte står i konflikt med ett effektivt nyttjande av resurser, produktivitet och god vård. Det är tvärtom en förutsättning, säger Ulrika Sharifi. *

PETER ÖRN

Män med psykisk ohälsa mest nöjda med arbetsgivarens stöd

Fyra av tio män med erfarenhet av psykisk ohälsa upplever att arbetsgivaren hanterar deras situation väl. Motsvarande siffran bland kvinnor är tre av tio. Det visar en undersökning från kampanjen Hjärnkoll.

Undersökningen omfattar över 1000 tjänstemän och presenterades inför den internationella kvinnodagen den 8 mars. 37 procent av männen och 27

procent av kvinnorna ansåg att arbetsgivaren hade hanterat deras situation väl.

Att män i högre utsträckning än kvinnor tycker att arbetsgivare hanterar och förebygger psykisk ohälsa kan vara ett tecken på att insatser främst utgår från männens behov, uppger Rickard Bracken som är projektledare för Hjärnkoll. *

Psykisk ohälsa bakom sjukfrånvaro kartläggs

Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att studera sjukfrånvaron i psykiska diagnoser. Bakgrunden är den kraftiga ökningen av sjukfrånvaron, i kombination med en förskjutning i diagnoser som orsakar sjukfrånvaro till att allt oftare handla om psykiska diagnoser.

I regeringsuppdraget framgår att

studien bland annat ska innehålla en beskrivning av karaktäristika för de personer som har sjukersättning till följd av psykiska diagnoser, och en analys av diagnospanoramats sammansättning. Försäkringskassan ska redovisa sitt uppdrag till Regeringskansliet senast den 15 december 2013. *

Varför vänder vi oss till historien för svar?

**ANAKRONISMEN:
MOT DEN HISTORISKA
MANIN**
Av Sara Edenheim
Glänta Hardcore, 2011

BOKTIPS
Läs hela
recensionen på
www.psykologtidningen.se

Historikern Sara Edenheim ställer i *Anakronismen: Mot den historiska manin* frågan: "Varför vänder vi oss till historien för svar på samtidens frågor?" En fråga som, enligt psykologen och poeten Ulf Karl Olov Nilsson, adresseras till landets psykologer. I sin recension skriver han: "De svar hon ger är lika komplicerade som komplicerande, och enligt mitt förmenande ett verkligt teoretiskt originalbidrag i bemärkelsen att de inte bara redovisar föreliggande boklärd argument utan tänker nytt och egensinnigt." *

OECD-rapport kritisk till bristen på skolpsykologer

Den svenska skolan har för få psykologer. Den kritiken riktar OECD i en ny rapport, som även pekar på att väntetiden för att få träffa en skolpsykolog är upp till oacceptabla 22 veckor.

Nu har OECD granskat den psykiska ohälsan och hur myndigheterna hanterar den i ett flertal europeiska länder. I deras rapport som gäller Sverige riktas stark kritik mot framför allt bristen på psykologisk kompetens inom skolan. Rapporten *Mental Health and Work* tar upp psykisk ohälsa relaterad till respektive länders utbildningssektor, arbetsmarknad, hälso- och sjukvård samt socialförsäkring, men då den presenterades i början av mars var det främst skolan och dess brist på psykologisk kompetens som hamnade i fokus.

– I de flesta europeiska länder drabbas omkring 40 procent av befolkningen någon gång i livet av psykisk ohälsa, och gemensamt är att debuten oftast sker i låg ålder. När det gäller Sverige specifikt pekar vi främst på bristen på skolpsykologer och bra verktyg för tidig diagnos i skolan, sa Stefano Scarpetta från OECD i samband med att rapporten presenterades vid ett seminarium i Stockholm, som OECD arrangerade tillsammans med Socialdepartementet.

ENLIGT RAPPORTEN FINNS i genomsnitt en psykolog på 2 000 elever, och väntetiden för att få träffa en skolpsykolog är vid kommunala skolor upp till tio veckor och vid privata skolor 22 veckor.

– Förutom fler skolpsykologer bör

skolläkarnas liksom lärarnas kompetens för att tidigt upptäcka elever med psykisk ohälsa höjas. Den grupp som uppvisar störst problem med psykisk ohälsa är den som lämnat skolsystemet men ännu inte inträtt på arbetsmarknaden, män och kvinnor i åldern 16-24 år, och preventiva insatser i tidiga åldrar skulle verkligen göra skillnad, sa Stefano Scarpetta.

– Den långa väntetiden för att få träffa

en skolpsykolog överstiger kraftigt den som gäller inom barn- och ungdomspsykiatri. Dessutom är den signifikant längre väntetiden inom privata skolor mycket alarmerande eftersom antalet elever vid sådana skolor stadigt ökar.

ENLIGT OECD:S RAPPORT lider 26,6 procent av de män och 36 procent av de kvinnor i åldern 16-24 år, som varken finns i utbildning eller på arbetsmarkna-

»Regeringen satsar de resurser som OECD efterfrågar«

den, av psykisk ohälsa, främst ångest.

I rapporten framförs en rad åtgärdsförslag för skolan, så som att det tas fram riktlinjer för hur elevhälsan ska bli bättre på att upptäcka och möta psykisk ohälsa bland elever, och att psykologiska ungdomsmottagningar integreras i skolmiljön och blir en del av utbildningssystemet.

ÄMNESRÅD KERSTIN HULTGREN från Utbildningsdepartementet bemötte vid seminariet OECD:s kritik. Hon ansåg att den nya skollagen, med skärpta krav på tillgången på skolpsykologer och att tillgången ska vara lika stor oberoende av skolform, till viss del möter upp mot OECD:s krav.

– Dessutom satsar regeringen 650 miljoner kronor under åren 2012 till 2015 på förstärkt elevhälsa, varav en del av pengarna ska gå till personalförstärkningar. Under 2012 fick 176 huvudmän del av dessa pengar. Jag anser därför att regeringen nu satsar de resurser som OECD efterfrågar, sade Kerstin Hultgren, och fortsatte:

Ämnesråd Kerstin Hultgren vid Utbildningsdepartementet anser att regeringens nuvarande satsningar inom skolan motsvarar de som OECD efterfrågar i rapporten.

– Nu är vi på väg att ta fram stödmaterial för skolor i arbetet mot psykisk ohälsa, men när det handlar om mer detaljerade riktlinjer så är det i vårt decentraliserade system främst en fråga för de enskilda huvudmännen att bestämma.

Kerstin Hultgren berörde även OECD:s synpunkter gällande den utbredda psykiska ohälsan bland dem i åldern 16-24 år som varken studerar eller har ett arbete.

– Kommunerna har ett ansvar för att fånga upp dessa. Men regeringen har tillsatt en utredning som ska titta på den frågan och om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun måste förändras. Den utredningen ska redovisas i augusti i år, sa Kerstin Hultgren. ✱

Shruti Singh och Stefano Scarpetta har tagit fram den OECD-rapport som riktar stark kritik mot bristen på skolpsykologer i Sverige. Rapporten finns på www.oecd.org/els/emp/mental-health-and-work-sweden.htm

Svagt stöd för diagnostiska instrument vid autism

Endast 2 av 14 utvärderade instrument och skattningsformulär för att identifiera autismspektrumtillstånd har ett bra vetenskapligt stöd: *Autism Diagnostic Interview-Revised* (ADI-R) och *Social Communication Questionnaire* (SCQ). För de övriga 12 instrumenten går det inte att dra några slutsatser. Det skriver Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) i en ny rapport, som anser att den diagnostiska processen bör ligga kvar inom den specialiserade vården.

SBU HAR ÄVEN granskat 25 olika insatser och behandlingsmetoder som används vid autismspektrumtillstånd. Samtliga saknar ett tillräckligt bra vetenskapligt underlag för att effekterna ska kunna bedömas. När det gäller träning som innefattar en kombination av flera metoder, vilket är en vanlig form av insats i Sverige, har effekterna inte studerats vetenskapligt och går därför inte att uttala sig om.

LÄS HELA SBU-RAPPORTEN *Autismspektrumtillstånd – diagnostik och insatser, vårdens organisation och patientens delaktighet* på www.sbu.se ✱

Ställer psykologer rätt diagnos?

Läs mer om SBU:s rapport (se ovan) och kommentarer från experter inom psykologin på *Psykologtidningens* nya hemsida som lanseras 23 april.

På den nya hemsidan hittar du dessutom mer vetenskap, liksom annat intressant material för psykologer, som du inte återfinner i papperstidningen. ✱

www.psykologtidningen.se

TEXT: PETER ÖRN
FOTO: CATARINA ZAMORE

Den nya diagnosmanualen

I maj släpps den nya diagnosmanualen DSM-5. Diagnosen Aspergers syndrom försvinner, inom området ADHD finns flera förändringar och en helt ny – och inte helt okontroversiell – diagnos hos barn införs: Disruptive mood dysregulation disorder (DMDD).

Det amerikanska DSM-5 liknar allt mer WHO:s diagnosmanual ICD. Ett tecken på det är att DSM nu lämnar systemet med olika axlar, och i stället sorteras diagnoser som anses vara besläktade med varandra i kluster. Varje kluster är sorterade som olika kapitel i manualen, som i sin tur är ordnade i en utvecklingsmässig följd och är tänkt att spegla ett livsperspektiv: störningar med barndomsdebut följs av sådana hos tonåringar, vuxna och slutligen hos äldre (bland annat neurokognitiva sjukdomar).

Psykolog Rickard Alberg, beroendecentrum i Örebro och doktorand på Psykiatriskt forskningscentrum vid Örebro universitet, har följt utvecklingen av den nya diagnosmanualen och ser flera fördelar med att den nu lämnar axelsystemet.

– Man har sett att kliniker ändå inte använder flera axlar än en eller kanske två, och det finns inte heller någon ve-

tenskaplig grund att dela upp störningar i axel 1 och axel 2. Den nya manualen kan leda till att kliniker tänker mer i ett livsperspektiv, vilket är bra, säger Rickard Ahlberg.

DET FÖRSTA KLUSTRET (kapitlet) i DSM-5 blir *Neurodevelopmental disorders* (ND), som ersätter *Störningar som vanligen diagnosticeras hos spädbarn, barn och ungdomar*. I den gruppen finns den nya diagnosen Autismspektrumstörningar, dit barn som tidigare diagnosticerades med Aspergers syndrom ska tillhöra. Att Asperger försvinner som en egen diagnos kan ha negativa effekter för dem som redan lever med diagnosen, tror Rickard Ahlberg.

– Aspergers syndrom är kanske mer identitetsskapande än någon annan diagnos och försvinner den från manualen så förlorar man upplevelsen av den identiteten, säger Rickard Ahlberg, och fortsätter:

– Men autism och Asperger har större

Samordning ska ge effektivare vård

En samordnad nationell kunskapsstyrning för behandling av psykisk ohälsa ska effektivisera införandet av nya behandlingar. Det tror regeringen, som nu har gett Socialstyrelsen ett samordningsansvar för myndigheter som på olika sätt påverkar vårdens behandlingsval.

Statens ansvar för att säkerställa en behovsanpassad vård vid psykisk ohälsa måste stramas upp och samordnas bättre, anser regeringen. Inom ramen för

regeringens satsning PRIO psykisk ohälsa ska därför Socialstyrelsen, tillsammans med Läkeemedelsverket, Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), Folkhälsoinstitutet samt Tandvårds- och läkeemedelsförmånsverket, få ett utökat ansvar att ta fram och sprida kunskap om de effektivaste behandlingsinsatserna. Arbetet ska samordnas av Socialstyrelsen och ske i dialog med sjukvårdshuvudmän, brukarorganisationer, socialtjänst och i viss mån skolan. Kunskapsunderlagen samlas sedan på

Socialstyrelsens webbplats Kunskapsguiden.

BAKGRUNDEN ÄR BLAND ANNAT synpunkter som framkommit vid utvärderingar av regeringens satsningar på psykiatri sedan 2007, så som Statskontorets utvärdering 2012 vilken innehöll både ris och ros.

– Statskontoret hade ingen kritik mot de enskilda målen i PRIO psykisk ohälsa, men ansåg att styrningen för att uppnå dessa kunde förbättras. Det

följer livscykeln

likheter än olikheter med varandra ifråga om språkförmåga, etiologi, neuropsykologi och svar på olika interventioner, och många har satt den ena eller andra diagnosen utifrån den enskildes kunskap och bias. Det har funnits en godtycklighet som nu förhoppningsvis försvinner. I stället införs bland annat bedömningar av svårighetsgrad av symtom och hjälpbehov vid autismspektrumstörning.

Disruptive mood dysregulation disorder (DMDD) är en ny diagnos för barn och som väckt en del diskussioner. Den ska sättas vid bipolaritet hos ett barn och frågan är huruvida diagnosen står på en valid grund.

– Eftersom validiteten för att det verkligen finns bipolaritet hos barn ifrågasätts finns det en rädsla för att den nya diagnosen kan leda till en ökad medikalisering bland barn, säger Rickard Ahlberg.

DEBUTÅLDERN FÖR SYMTOM vid ADHD ändras i DSM-5 till symtom före tolv års ålder i stället för som i dag före sju års ålder. Det har förekommit diskussioner om en sådan höjning kan leda till ökad prevalens, men studier som gjorts har visat att det förmodligen i så fall bara handlar om en marginell ökning. I en studie rörde det sig om endast 0,1

procent (Polanczyk et al. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*. 2010;49;210-6).

– Vuxna med ADHD har svårt att minnas symtom före sju års ålder, därför är det en positiv förändring. Det fanns heller inget vetenskapligt stöd för en sjuårsgräns. I DSM-5 kommer det dessutom att särskilt uttryckas krav på fler än en informant, vilket de flesta kliniker redan nu kräver, säger Rickard Ahlberg.

BLAND ÖVRIGA NYHETER i DSM-5 är att exkluderingskriterier vid sorg tas bort. Detta för att kunna fånga upp speciellt sårbara personer vars normala sorgereaktioner övergår i en egentlig depression efter exempelvis förlust av en närstående. Det har framfört farhågor om att vanlig sorg nu riskerar att medikaliseras.

– Det är förvisso en sund farhåga, men i dag finns god evidens för psykologisk behandling vid depression. Nu kanske fler kliniker får upp ögonen för att en vanlig sorgereaktion kan övergå till en ”ovanlig”, det vill säga till en depression, säger Rickard Ahlberg.

WHO:s ICD-system är det som i första hand används i Sverige, och måste till-

med huvudmännen behöver förbättras. En bättre styrning kommer att leda till en mer kunskapsbaserad behandling.

De berörda myndigheterna ska i större utsträckning föra en dialog med huvudmän, brukarorganisationer etc om vad som behöver utvecklas och prioriteras, och det ska finnas en bättre framförhållning inför att nya rekommendationer presenteras.

– Jag tror att man kan få in nya sätt att arbeta genom dessa organisatoriska förändringar. Som det ser ut i dag tar det

FOTO: DAN LINDBERG

»Det har funnits en godtycklighet vid diagnossättning av autism och Asperger som nu förhoppningsvis försvinner«

Rickard Ahlberg

lämpas för att koda diagnoser i journalsystem. Men även i Sverige används DSM-5 i stor utsträckning parallellt med ICD, och dessutom är det oftast DSM-systemet man förhåller sig till vid psykiatrisk forskning. Förändringarna i DSM-5 förväntas därför få stor betydelse även för svenska psykologer. *

PETER ÖRN

är just det vi vill göra nu, säger Anders Printz som är regeringens samordnare inom psykisk ohälsa.

– Det finns flera exempel på enskilda områden där en statlig samordning skulle gynna patienterna. Ett är på ADHD-området, där kunskapsstödet för läkemedelsbehandling för vuxna med ADHD har diskuterats och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket ifrågasatt om dessa läkemedel ska subventioneras. Ett annat är området schizofreni, där prioriteringar och planering tillsammans

exempelvis ofta allt för lång tid innan ny kunskap verkligen används, säger Anders Printz.

De berörda myndigheterna har nu i uppdrag att först göra en översiktlig bedömning av vilka kunskapsunderlag och implementeringsstöd som behövs inom området psykisk ohälsa. Socialstyrelsen ansvarar sedan för att samordna myndigheternas framtagande av nya kunskapsunderlag, som sedan samlas på Kunskapsguiden. *

PETER ÖRN

Vem vill **du** se som **ny ordförande?**

Nu är arbetet i full gång med att ta fram kandidater till ordförandeposten i Psykologförbundet efter Lars Ahlin som avgår vid kongressen i oktober.

– Kom med förslag på personer som du tror ska passa för rollen, säger valberedningens ordförande Katrin Dahlin.

Katrin Dahlin

Efter tio år med Lars Ahlin som Psykologförbundets ordförande ska kongressen välja hans efterträdare i höst.

Valberedningen har bråda tider fram till dess. Det är inte bara ordförandeposten som ska besättas, valberedningen föreslår också ledamöter i Förbundsstyrelsen, Etikrådet, Specialistrådet och Vetenskapliga rådets presidium, samt förtroenderevisor och kongresspresidium.

– Vi söker inte upp kandidater utan vi vill att föreningar och medlemmar kommer med förslag på personer som de tror ska passa in i FS eller på andra förtroendevalda poster, säger Katrin Dahlin. Vi är beroende av att det kommer in nomineringar, så sätt igång, uppmanar hon.

Föreningar och enskilda medlemmar är alla välkomna att kontakta valberedningen.

Hur ska man då tänka när man föreslår personer till de olika posterna, till exempel i FS? Jo, det är viktigt att tänka i en helhet, fundera över vilken kompetens som saknas i dag i styrelsen och vad som kan behöva tillföras:

– Ledamöterna ska kunna fungera bra i samarbete med andra och vara representanter för styrelsen som helhet, och inte bara för sitt geografiska område eller sin inriktning, påpekar Katrin Dahlin.

– Det är bra med en balans mellan olika intressen och att vi får in folk som tycker det är roligt att påverka. En viss förnying är inte heller fel.

Hur går man tillväga rent konkret när man ska nominera?

– Man kan till exempel skicka ett mejl till oss där man säger att XX är lämplig att sitta i Specialistrådet därför att... Det enda som krävs är att fråga först om de ställer upp eller ej. Annars är det bara att nominera, sen gör vi resten av jobbet.

Valberedningen intervjuar alla nominerade och sittande ledamöter, och delar upp arbetet mellan sig.

– Eftersom vi ställer samma frågor till alla så tror vi att vi ändå får information som är jämförbar. Sedan snackar vi ihop oss. I bästa fall har vi flera personer till varje post. Vi vill ha många nomineringar. Glöm inte att nominera även dem som du vill ska sitta kvar!

– Vid intervjuerna frågar vi vad de vill bidra med, om deras engagemang i sakfrågorna, vad de brinner för.

Sedan sätter vi oss ner med informationen och tar fram förslag som kan fungera, inte minst viktigt är att fungera tillsammans.

– Ordföranden och presidiet kan komplettera varandra och dessutom få stöd från styrelsen som helhet. Styrelsen bör ha en sammansättning som är balanserad för de uppdrag vi har, både de yrkesmässiga och de fackliga.

Lars Ahlin meddelade sin avgång i god tid, vilket är en fördel på många sätt, anser Katrin Dahlin:

– Dels har vi fått gott om tid på oss, dels kommer den nya ordföranden inte i en konkurrenssituation med den sittande.

Hur tänker ni i den processen? Vad letar ni efter för slags person till ordförandeposten?

– Man måste vara utåtriktad och vara socialt kompetent. Vi vill ha någon som är en ”doer”, som får saker gjorda, som kan driva på arbetet och som inte ger upp. En tydlig ledare, även inåt mot medlemmarna.

– Ordföranden bör både ha erfarenhet av fackligt arbete och ha arbetat som psykolog, och ha en känsla för yrket.

Någon som kan bygga nätverk och skapa kontakter.

Kvinna eller man spelar inte någon större roll, menar Katrin Dahlin.

– Men om det dyker upp en kvinna som kandiderat till ordförandeposten så är det en konkurrensfördel. Vi är ju trots allt ett kvinnodominerat förbund.

Hur ser ni på fria nomineringar under kongressen?

– Det är på gott och ont. Problemet är att sådana nomineringar sällan är väl förberedda, vilket gör att det kan bli både bra och dåligt i slutändan. Sådana val blir lätt impulsiva och beroende av en persons agerande i någon fråga på kongressen. Jag föreslår i stället att om man har några som man tycker ska sitta i styrelsen ska man berätta det för oss. Men det är förstås på inget sätt förbjudet att nominera under kongressen. ✨

CARIN WALDENSTRÖM

Rösta på ditt ombud

Glöm inte att det är hög tid att rösta på kongressombuden, vilket ska ske **före 18 april**. Omröstningen sker elektroniskt. Du får via din e-postadress en länk till valet. Har vi inte din e-postadress, skicka den till kongress2013@psykologforbundet.se

Dessa ingår i valberedningen:
Katrin Dahlin (ordförande), Anders W Eriksson, Anne Katrine Östling, Gamileh Nilsson och Karin Edholm.

PS13 – studentkongressen utmanar psykologins gränser

"Gränser" är årets tema på PS13, som arrangeras i Stockholm 3-5 maj. Drygt 800 psykologstudenter från landets tio psykologprogram deltar i en helg av aktiviteter som inspirerar till idéutbyte om psykologrollen, psykologin och dess angränsande områden. Bakom arrangemanget står psykologstudenter från Karolinska institutet och Stockholms universitet.

Petronella Lindholm, Peder Berggren, Cecilia Hertzberg, Malin Bygård, Maria Garke och Marie Björnstjerna.

Styrelsen för PS13 består av psykologstuderande: Petronella Lindholm, Peder Berggren, Cecilia Hertzberg, Malin Bygård, Maria Garke och Marie Björnstjerna.

Mellan 3-5 maj skrivs historia när den största träffen någonsin för psykologstudenter i Sverige äger rum i Stockholm. I skrivande stund är planeringen för psykologstudentkongressen PS13 i full gång. Diskussionerna går heta när vi i projektgruppen lägger de sista pusselbitarna på plats. Vi känner oss ödmjuka inför uppdraget; aldrig tidigare har så många psykologstudenter träffats på samma gång i Sverige och biljetterna som släpptes i slutet av februari sålde slut på några få dagar.

DE ÅRLIGA psykologstudentkongresserna startade som ett studentinitiativ i Linköping 2008. Efter starten har stafettpinnen för arrangemanget vandrat vidare till ett nytt lärosäte varje år.

Varje kongress har också haft ett eget tema som avspeglat ett aktuellt diskussionsämne.

»Ett samhälle i förändring kräver också att psykologyrket förändras«

Peder Berggren

Temat "Var går gränsen?" har inspirerats av den debatt om de möjligheter och begränsningar som följer på psykologlegitimationen. Exempelvis har psykologinsatser i medier väckt frågor om hur pass offentlig psykologisk behandling bör tillåtas vara.

Andra frågeställningar är, var gränsen går mellan arv och miljö, sjukt och frisk eller psykologi och filosofi. Peder Berggren, som är projektledare för PS13, förklarar:

– För oss i synnerhet handlar det om att ta hjälp av varandra för att definiera vad vi tror det kommer att innebära att vara psykolog de kommande 50 åren. Psykologrollen är under ständig utveckling och därför är det viktigt att vi delar med oss av våra

visioner om vilka gränser som ska stärkas och vilka som ska suddas ut. Ett samhälle i förändring kräver också att psykologyrket förändras.

PS13 HAR ETT späckat program med föreläsningar, workshops och sociala aktiviteter. Genom kongressprogrammet vill vi lyfta fram personer som på olika sätt utmanat psykologins gränser för att på så sätt kasta nytt ljus våra egna värderingar. Här ser vi också en poäng med att låta andra grupper än psykologer ta plats på scenen. Exempelvis kommer författaren Beate Grimrud och pratar om patientperspektivet, vilket hon även har skildrat i sin roman *En dåre fri*. Det kan vara en uppfris-

kande erfarenhet att se på vår profession utifrån.

PEDER BERGGREN SER dock det största värdet med PS13 som något som sker utanför kongressprogrammets gränser.

– Även om mycket av planeringen består av att utforma ramverket är egentligen vår viktigaste uppgift att skapa förutsättningar för folk att träffas. Det coolaste i världen sker i mötet mellan människor – från mötet byggs relationer, som i sin tur skapar samarbeten, vilket är en förutsättning för verklig förändring och påverkan. Ingen förändring sker i isolation från det sociala sammanhang som den verkar i, och det finns därför en otrolig förändringspotential i att vi träffas så många psykologstudenter på en och samma gång. ✨

MARIE BJÖRNSTJERNA

Psykologstuderande och en av arrangörerna bakom PS13

Psykologiska faktorer

styr synen på pengars värde och priser

Forskning visar att vi ofta har felaktiga uppfattningar om pengar och priser – till exempel när vi handlar med en ny valuta vid utlandssemestern, vid övergången till euro i Europa för ett antal år sedan eller beroende på hur vi tänker när vi ska bedöma priset för en ny produkt. Osäkerheten har olika källor och varierar för olika individer och dessutom för samma individ vid olika tillfällen, skriver professor **Tommy Gärling**.

Att pengar som betalningsmedel ersatte byteshandel var viktigt för den moderna ekonomins framväxt. En betalningsenhet som gjorde det möjligt att jämföra värdet av olika varor underlättade ekonomiska transaktioner.

Om pengar verkligen är en konstant betalningsenhet har varit ett fokus i den forskning som visat på människors många felaktiga uppfattningar om pengar och priser. Samma nominella penningbelopp kan till exempel uppfattas

Del 3
Tommy
Gärling

vara olika mycket värt beroende på omständigheterna. Förändringar av penningenheten (som vid övergången till euron) är svåra att anpassa sig till och uppfattningen av pengars värdeminskning (inflation) är ofta systematiskt fel. Här beskriver jag den forskning inom dessa tre områden som jag och mina medarbetare utfört¹.

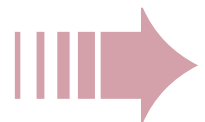
Människor känner osäkerhet om värdet på en produkt som finns att köpa, om vad priset är och om värdet av de pengar i vilket priset är angett (se Figur 1). Osäkerheten har olika källor och

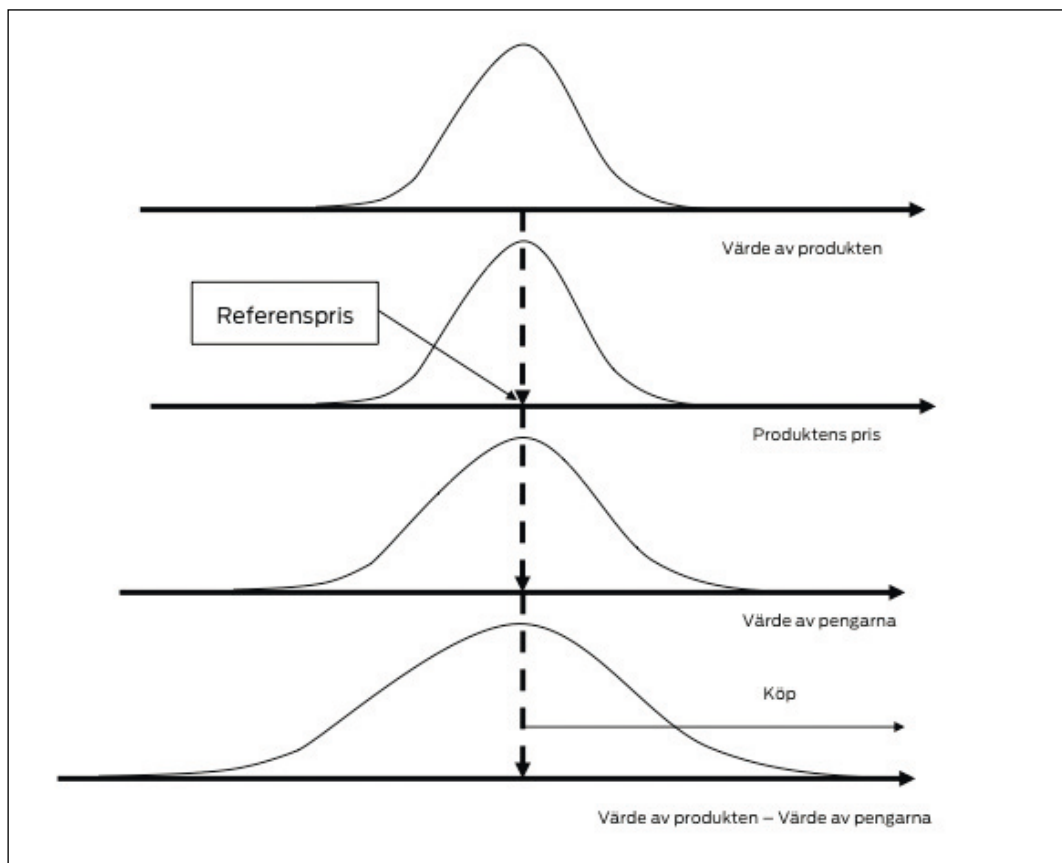
varierar för olika individer och dessutom för samma individ vid olika tillfällen. Till exempel så förstärks människors osäkerhet om vad pengarna är värda om valutan inte är den välkända. På samma sätt är man osäker på värdet av en produkt om den är ny. Osäkerheten om priset ökar på en marknad med många säljare som bjuder ut samma produkter till olika priser.

I FIGUR 1 ANTAR VI att ett köp blir gjort om produktens värde överstiger värdet av de pengar

som den kostar att köpa. Men osäkerheten leder till att värdet av produkten ofta måste överstiga värdet av pengarna betydligt mer än värdet av priset. Det är inte ett ekonomiskt rationellt beteende.

DET SUBJEKTIVA VÄRDET av pengar avviker även systematiskt från dess faktiska, objektiva värde. Ett sätt att undersöka hur mycket försöksdeltagare anser att pengar är värda är att låta dem bedöma hur dyra priser är eller att ange till

Figur 1.

»Konsumenter har svårigheter att uppfatta och förstå vad som orsakar prisökningar«

vilket pris de har råd att köpa en viss vara. Att bedöma hur dyra priser är medför en jämförelse med ett referenspris (vad man tror produkten normalt kostar). Det senare, att ange till vilket pris de har råd att köpa en viss vara, görs genom en jämförelse med en viss inkomst eller en budget för den typen av produkter (det kan till exempel röra sig om livsmedel eller kostnader för nöjen). (Gamble, 2006).

Försökspersoner kan också bedöma priset på en produkt i förhållande till hur dyr en annan produkt är ("Om produkt A kostar 10 kr, vad ska produkt B kosta för att vara dubbelt så dyr?"). Ett annat mer direkt sätt är att ställa den omvända frågan: Hur mycket (av till exempel mobiltelefonens samtalstid) kan du köpa för detta belopp av valutan (till exempel 100 kronor)? Man finner då att det subjektiva värdet inte ökar lika mycket som det objektiva värdet av pengar ökar. Det beskrevs som en konkav psykofysisk funktion av Kahneman och Tversky (1979). Förklaringen kan vara att osäkerheten ökar med beloppets storlek, vilket i sin tur kan hänga ihop med att de flesta människor har mindre kännedom om högre penningbelopp.

Men även andra förklaringar har förts fram

och avvikelser från den psykofysiska funktionen är vanliga. Vi kan till exempel anta att ett visst penningbelopp är vad som krävs för att köpa något önskvärt. Det penningbeloppets subjektiva värde kommer då att ligga över funktionen, det vill säga beloppet värderas som högre än vad det annars skulle ha gjorts.

I EN AV VÅRA UNDERSÖKNINGAR som vi har gjort (Bonini m fl, 2002) fick 280 försöksdeltagare två frågor som kom efter varandra i ett omfattande frågeformulär om hushållsekonomiska ämnen. I den första frågan bad man försöksdeltagarna att tänka på och bedöma på en skala hur de kände sig vid olika tillfällen, dels när de köpt något som i en undersökningsgrupp definitivt inte var värt pengarna, dels något i en annan undersökningsgrupp som definitivt var värt pengarna. I den nästkommande frågan i frågeformuläret skulle båda grupperna ange hur mycket mer eller mindre än 300 kronor som de var beredda att donera till en god sak (i det här fallet att rena sjöarna i Sverige). De försökspersoner som på den tidigare frågan hade tänkt på ett bra köp var beredda att donera mindre än de som hade tänkt på ett dåligt köp. Anledningen

är, enligt vår tolkning, att den förra gruppen subjektivt uppfattade att pengarna var mer värda än den andra gruppen gjorde. En kontrollfråga visade att donationens storlek ökade med hur viktigt försökspersonen uppfattade donationsändamålet, men samtidigt var grupperna i genomsnitt lika när det gäller uppfattad betydelse av donationsändamålet.

”Penningillusionen” är ett uttryck som myntades tidigt. Det refererar till det faktum att människor spontant antar att värdet av pengar är det belopp som också anges, det vill säga det nominella värdet. Men när pengars värde förändras genom inflation och deflation kan jämförelser av prisers nominella värde vid olika tidpunkter bli missvisande och leda till ekonomiskt irrationella beslut (Shafir m fl, 1997).

Eftersom det nominella värdet påverkar det subjektiva värdet av pengar fattar människor irrationella beslut när de ska använda valutor som de inte är vana vid, till exempel under semestervistelser i ett land med annan valuta.

FLERA UNDERSÖKNINGAR (Gärling & Thogersen, 2007) i samband med övergången till euro har påvisat den typen av fel (benämnt ”euro-illusionen”). Om förändringen är från ett högre till ett lägre nominellt värde (9 kronor till 1 euro) tenderar människor att uppfatta att priserna blir lägre, annars tvärtom (Gamble m fl, 2002).

Tendensen att använda nominellt värde som ett ungefärligt värde kan ses som en heuristisk metod (Kahneman, 2010) som ofta leder till ett bra resultat (2 kakor innehåller oftast fler kalorier än 1 kaka), men inte med säkerhet till helt rätt resultat eftersom enheterna kanske är olika.

Att korrigera för växlingskursen och därmed anpassa sig till europiserna har för många människor tagit årtal. Det har tagit längre tid för dem som försökt att konvertera till den gamla väl inlärda valutan (ofta enligt en förenklad regel, till exempel att ”dividera med 2”) än för dem som försökt att lära sig priserna i den nya valutan. Denna inlärning är emellertid inte heller enkel när priserna för samma produkter varierar (Gärling m fl, 2007).

Hur människor uppfattar inflation har undersökts ingående (Ranyard m fl, 2008). ”Penningillusionen” innebär att det nominella värdet inte korrigeras med hänsyn till att det reella värdet minskat på grund av inflationen. Men även en korrektion tenderar att bli fel.

Förväntningar om inflation i samband med euroövergången i Tyskland visade sig bli en

Tabell 1. Genomsnittliga bedömningar av produktpriser på en skala från -4 till 4.

	INKOMST 10%		INKOMST +10%	
	Inflation 5%	Inflation 15%	Inflation 5%	Inflation 15%
Hur dyrt är priset?	0.8 _a	1.2 _b	0.7 _a	1.1 _b
Har jag råd att köpa?	0.1 _a	0.1 _a	0.8 _b	0.6 _b

Olika suffix anger att medelvärdeskillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,05$).

självuppfyllande profetia därför att man uppfattade att inflationen var högre än vad den faktiskt var (Gärling & Thogersen, 2007). Måttet på faktisk inflation kan dock kritiseras för att det inte överensstämmer med hur människor uppfattar inflation, eftersom det lägger vikt vid kostnadernas storlek, medan människor påverkas mer av priset på de produkter som de köper ofta.

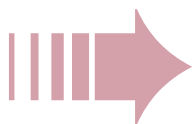
Man lägger också större vikt vid ökande priser än vad man gör vid minskande priser. Priserna på dagligvaror tenderade att öka i Tyskland efter euroövergången, kanske på grund av en tendens att avrunda uppåt när priserna konverterades till euro. Att inflationen uppfattades som högre kan därför förklaras av det.

Men experiment har också påvisat förväntningseffekter. När försöksdeltagare ombads att konvertera priser från euro till tyska mark tenderade de att göra fel, och de kontrollerade och korregerade bara sådana priser som efter konvertering blev lägre än förväntat. Denna korrektionsmekanism förklarade varför prisökningarna uppfattades som högre i euro.

I ekonomisk teori antas inflationen kompenseras av att inkomsterna ökar. I en opublicerad undersökning lät Amelie Gamble, Fabian Christandl och jag 114 svenska universitetsstuderande föreställa sig att de fått ett arbetserbjudande i ett annat EU-land som de övervägde att acceptera. Vi informerade försöksdeltagarna om vad som var normala priser i landet (till exempel för en biobiljett eller en middag). Två grupper av försöksdeltagare fick veta att inkomsten var 10 procent lägre än i Sverige. En av grupperna fick veta att inflationen året innan var 5 procent, i den andra gruppen fick de beskedet att inflationen var 15 procent. De övriga två grupperna fick samma inflationsinformation, men även att deras inkomst var 10 procent högre. Alla bedömde först hur dyra de uppfattade att priserna var, därefter hur mycket de kunde köpa till de priserna.

TABELL 1 VISAR att oavsett inkomst uppfattades priserna som dyrare när inflationen var högre än

Fotnot:
"För en översikt av den omfattande forskningen om hur människor uppfattar priser och teoretiska förklaringar av de olika resultaten hänvisas till en artikel författad av Priya Raghuram med titeln "An information processing review of the subjective value of money and prices" publicerad 2006 i *Journal of Business Research* (volym 59, sidorna 1053-1062).

när den var lägre. Men också att oavsett inflationen hade man bättre råd att köpa när inkomsten var högre. Den paradoxala slutsatsen är att inflation således uppfattas som dyrare priser som inte kompenseras av högre inkomst, samtidigt som man uppfattar att högre inkomst tillåter mer konsumtion trots dyrare priser på grund av inflation.

HUR MYCKET DYRARE tror människor att priserna blir på grund av inflationen? I experiment med 148 deltagande universitetsstudenter fann vi (Christandl & Gärling, 2011) att en konstant inflation tenderar att uppfattas som en linjär prisökning när den i själva verket är exponentiell. Detta motverkades när försöksdeltagarna tilläts jämföra prisförändringar för flera produkter. Men den möjligheten existerar sällan,

eftersom prisökningar (inkorrekt benämnt inflation) antas vara olika för olika produktgrupper. Resultaten visar också på svårigheten för konsumenter att uppfatta och förstå vad som orsakar prisökningar.

Priser på produkter bestäms av jämvikten mellan tillgång och efterfrågan på marknader för deras försäljning. Även om marknadens funktionssätt troligen inte hotas, kommer ändå felaktiga uppfattningar om pengar och priser att medföra att utfallet av ekonomiska transaktioner inte blir de som köpare och säljare förväntar sig.

I dag tycks finnas en övertro på att marknader löser problem – man bortser från att marknader har problem som behöver lösas. *

TOMMY GÄRLING

Professor emeritus i psykologi

FOTO: MAGNUS GOTANDER

Tommy Gärling

disputerade i psykologi vid Stockholms universitet 1972. Efter att ha varit anställd vid Umeå universitet som forskarassistent och docent, samt senare som forskare vid HSFR i psykologi och samhällsplanering, efterträdde han 1992 Lennart Sjöberg som professor i psykologi vid Göteborgs universitet. Han är nu professor emeritus men alltjämt aktiv vid Centrum för finans, Göteborgs universitets Handelshögskola, där han är engagerad i forskningsprojekt som gäller hållbara aktieinvesteringar respektive förtroende för banker. Han är biträdande redaktör för *Journal of Economic Psychology*. Tommy Gärling bedriver även forskning om hållbart resande vid ett av Vinnova och Karlstads universitet inrättat excellenscenter i serviceinriktad kollektivresandeforskning.

REFERENSER:

- Bonini, N., Biel, A., Gärling, T., & Karlsson, N. (2002). Influencing what money is perceived to be worth: Framing and priming in contingent valuation studies. *Journal of Economic Psychology*, 23, 655-663.
- Christandl, F., & Gärling, T. (2011). Accuracy of consumers' perception of inflationary price increases. *Zeitschrift für Psychologie*, 219, 209-216. I specialnummer om konsumenters ekonomiska beslutsfattande (redaktörer Erich Kirchler & Erik Hoelzl).
- Gamble, A. (2006). A reverse euro illusion? Effects of currency and income on evaluations of consumer prices. *Journal of Economic Psychology*, 27, 531-542.
- Gamble, A., Gärling, T., Charlton, J., & Ranyard, R. (2002). Euro illusion: Psychological insights into price evaluations with a unitary currency. *European Psychologist*, 7, 302-311.
- Gärling, T., Gamble, A., & Juliusson, A. (2007). Learning the value of money from stochastically varying prices. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 13, 1-10.

of Experimental Psychology: Applied, 13, 1-10.

- Gärling, T., & Thøgersen, J. (2007). Effects of the euro changeover on consumer behaviour. *Journal of Consumer Policy*, 30, 303-343. Specialnummer om effekter av euroövergången på medborgarnas uppfattning om pengars värde och priser.
- Ranyard, R., Del Missier, F., Bonini, N., Duxbury, D., & Summers, B. (2008). Perceptions and expectations of price changes and inflation: A review and conceptual framework. *Journal of Economic Psychology*, 29, 378-400.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. London: Allen Lane.
- Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47, 263-291.
- Shafir, E., Diamond, P., & Tversky, A. (1997). Money illusion. *Quarterly Journal of Economics*, 112, 342-374.

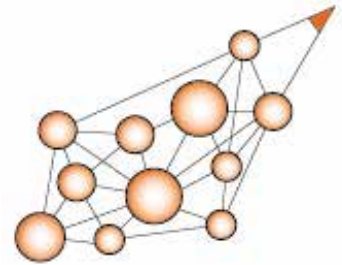
I del 4
skriver **Henry Montgomery**
om ekonomiska
prognoser
psykologi

Från vänster: Josefin Lydén, Emelie Hjort, Anna Svanberg Wärn, Axel Persson, Matilda Berg, Lina Henriksson, Lina Södergren, Hanna Ström.

”Vi saknade ett forum för organisationspsykologi – så vi startade ett!”

Det började med ett brinnande intresse för organisationspsykologi. Nu har åtta psykologstudenter bildat föreningen ”Psykologisation”. Syftet är att öka och sprida kunskap om arbetslivs- och organisationspsykologi, och skapa kontakter med andra studenter och yrkesverksamma psykologer, skriver psykologstuderande Matilda Berg.

Föreningen Psykologisation ses varje vecka för att ordna kunskapsträffar och planera utbyten med verksamma aktörer inom det organisationspsykologiska fältet. Den har även startat en blogg, ordnat visitkort och fått en första sponsor. Initiativtagarna bakom föreningen Lina Södergren och Lina Henriksson, psykologstuderande vid Linköpings universitet, säger så här om varför de startat föreningen:

- Vi hade länge känt att det här området kommit i skymundan under utbildningen. Det har verkligen saknats ett forum och det känns så roligt att vi är igång.

PSYKOLOGISATION HAR genomfört olika projekt och fått fin respons av både studenter och yrkesaktiva. Flera yrkes-

verksamma psykologer, som har föreläst för studenter genom Psykologisation, är positiva till föreningen. Psykolog Magnus Stalby, verksam vid Psykologpartners i Linköping: ”Vi behöver fler arenor där yrkesverksamma konsulter får möjlighet att träffa studenter. Mötet och interaktionen är väldigt energigivande.

Affärspsykolog Jan Blomström: ”Det är en vinn-vinn situation som låter såväl studenter, erfarna psykologer och branschaktörer stimulera varandra”.

Och psykolog Robert Nises, som föreläst om marknadsföring, lyfter betydelsen av studenters tidiga entreprenörskap för psykologrollen i stort: ”Psykologisation fyller ett stort och viktigt tomrum i psykologutbildningen; nämligen att vidga perspektivet på vad psykologrollen utanför den kliniska

verksamheten både är och kan vara”.

Ett framtida mål är att Psykologisation når bortom Linköpings universitet. Föreningen har i dag kontakt med intresserade psykologstuderande vid andra universitet, med visionen att så småningom anordna en nationell nätverksträff. Föreningen lovar även att synas och ta emot alla frågor eller åsikter på PS13-konferensen i Stockholm i maj.

DU KAN FÖLJA PSYKOLOGISATION via bloggen: Psykologisation.blogspot.com/ och på Facebook: www.facebook.com/psykologisation.

Har du som student eller yrkesverksam tips eller lust att engagera dig?

Mejla: psykologisation@gmail.com.*

MATILDA BERG
Psykologstudent

LEDARE

Nominera, rösta, delta!

Det händer extra mycket i år. När nu våren står för dörren bjuds också en rad spännande möjligheter för oss psykologer. Till höstens förbunds kongress pågår medlemsröstningen på de nominerade kongressombuden. Den representativa förbundsdemokratin når sin höjdpunkt då dessa röstberättigade ombud - dina företrädare - samlas i oktober för att staka ut riktningen och de kommande årens frågor och göra de viktiga prioriteringarna.

Ny ordförande och förbundsstyrelse ska väljas, liksom ledamöter till det Vetenskapliga rådet, Etikrådet, Specialistrådet, förbundets valberedning, dess revisorer med flera. Ta möjligheten att påverka ditt förbund! Att greppa tillfället och delta i

den demokratiska processen är mer givande än de flesta tror.

Vi byter argument, får tillfälle att lära och lyssna in. Det är dessutom utvecklande och ger många värdefulla kollegiala kontakter och viktiga kunskaper om psykologers villkor och möjligheter. Kongressen är en höjdpunkt, en fest. Jag vill här och nu uppmana dig som är medlem att nu rösta fram dina kongressombud och företrädare. Det är enkelt.

OCH I SOMMAR i vårt vackra Stockholm står vi - Sveriges Psykologförbund - för första gången värd för den stora europeiska psykologkongressen, **European Congress of Psychology** (9-12 juli). Säl- lan ges så bra tillfälle att på svensk mark möta ett samlat internationellt kunskapsutbud och få möjlighet att ut-

veckla den egna kompetensen. Men mycket mer än så. Du får, här på hemmaplan, träffa psykologkolleger från hela världen, lyssna till högkvalificerade världsnamn inom psykologin, ta del av ett enormt utbud av ny och aktuell psykologkunskap. En mängd posters visas i en sär-

»Kongressen är en höjdpunkt, en fest«

skild utställning. Nya forskningsrön presenteras och du kan välja mellan en mängd intressanta föreläsningar och delta i workshops.

Just nu strömmar anmälningarna in och vi väntar oss flera tusen deltagare. Så vänta inte med att registrera dig på hemsidan och tipsa kollegerna. Bäst pris får man

före den 15 april. Se mer på www.ecp.2013.

DESSUTOM DELAS FÖR femte året i rad **Stora Psykologpriset** ut i höst. Det är hög tid att nominera för priset. Och i maj arrangeras både PS13 och Testdagen. Det händer mycket i år - så kom med Du också. Nominera, rösta, delta!

LARS AHLIN
PSYKOLOG OCH
FÖRBUNDS
ORDFÖRANDE

FOTO: ULRICA ZWENGER

NYTT FRÅN FÖRBUNDET

För förbundssidan svarar press- och informationsansvariga **Susanne Bertman:**
susanne.bertman@psykologforbundet.se

Världens psykologi till Stockholm

Psykologkongressen ECP2013 i sommar erbjuder en unik möjlighet att på hemmaplan ta del av det senaste inom psykologisk forskning från hela världen. Du kan anmäla dig till enstaka workshops eller till hela kongressen. Läs mer om vad som händer på kongressen i sommar på www.ecp2013.com

Dags att välja kongressombud

Alla nominerade kongressombud finns på www.psykologforbundet.se

Psykologförbundet på PS13

Möt Psykologförbundet och Studeranderådet i vår monter

på studenternas kongress PS13. Lär dig bemöta arbetsgivarens "fula knep" i Julia Stenbergs och Maria Lindhes workshop lördag 4 maj kl. 10.30 - 11.30.

Julia Stenberg och Maria Lindhe.

FOTO: DAVID BROHEDE

4 frågor till Eva Hedenstedt... ...en av författarna till en debattartikel i SvD om sjukskrivningsrätt för psykologer.

1. Hur kom det sig att ni skrev en debattartikel?

– För ett år sedan när jag arbetade i Umeå, reagerade jag på de stora nedskärningarna, läkarbristen och problemen med dyra hyrläkare och en urholkad ekonomi på vårdcentralerna. Jag skrev en debattartikel i *Västerbotens Kuriren*. Budskapet var att i stället för dyra stafettläkare, varför inte anställa psykologer som tar hand om de 30-40 procent som lider av psykisk ohälsa?

– Sedan dess har vi i Yrkesföreningen för Kliniska psykologer pratat om att vi borde skriva debattartiklar och gå ut i media, men vi har inte haft tid. När det återigen skrivits om vårdkrisen bestämde vi att gå ut.

2. Hur gick ni tillväga?

– Jag skrev och vi bollade texten inom styrelsen och alla skrev under. Vi skickade den till *Svenska Dagbladet* eftersom jag läst en artikel där om sjuksköterskor och deras ansvar, och att deras kompe-

SvD, 2 mars 2013.

tens inte heller utnyttjas. Så vi hakade på och fick besked från SvD efter några dagar att de tog den i nätbilagan. DN hade sagt nej till artikeln så då bestämde vi oss.

3. Vad fick ni för respons på artikeln?

– Artikeln lades ut sent en kväll på nätet. Vi visste inte ens att den var utlagd. Tidigt nästa morgon sökte TV4 oss som undertecknat artikeln. De ville ta upp ämnet. Det var svårt att få tag på oss

som undertecknat artikeln men Sigrid Salomonsson, ny i styrelsen, gjorde en intervju vilket blev bra.

– Sigrid är chef för det psykosociala teamet vid Gustavsborgs vårdcentral. Hon fick positiva reaktioner därifrån även från läkarna precis som jag hade fått på min artikel ett år tidigare. Alla håller med, men ändå händer inte så mycket.

– En annan sak som hände var att ordföranden i föreningen, Peter Westberg, fick mejl från samordnaren för regelförenklingsarbetet på Försäkringskassan som ville träffa Peter och diskutera ett förslag på regelförenkling som skulle ge psykologer rätt att skriva ut intyg för särskilt VAB för barn mellan 12 och 16 år.

– Det var också roligt att vi fick så positiv respons från förbundet centralt.

Vill du ha hjälp med att formulera en debattartikel?
Välkommen att kontakta
Susanne Bertman på
förbundskansliet, susanne.bertman@psykologforbundet.se.

Eva Hedenstedt

FOTO: PRIVAT

4. Vad har du för råd till andra psykologer som vill gå ut i media?

– Var inte så rädd. Det värsta som kan hända är att man får ett nej.

Det skrivna ordet har ju effekt även om det är ett temporärt genomslag. Uppvakta myndighetspersoner, som Försäkringskassan.

– Det är inte lätt eftersom vi tycker olika inom yrkeskåren. Men om vi psykologer vill ha mer inflytande och status och högre lön så måste vi vara beredda att ta mer ansvar. Vi kan inte bara tro att vi ska vara mer respekterade om vi inte tar på oss det.

– Tillgänglighet är viktigt. Man måste ju vara beredd att stå för det man skriver och att med ganska kort varsel bli intervjuad.

SUSANNE BERTMAN

NYA SPECIALISTER:

GUNVOR INGEMANSSON:

Område: Specialist i Klinisk psykologi enl tidigare förordning. **Vetenskapligt arbete:** Barndomstrauma i Vuxenlivet. Posttraumatisk Stress Disorder och Eye Movement Desensitization and Reprocessing. Studie kring diagnos och behandling vid traumarelaterade barndomsupplevelser.

THOMAS STRÖM: Område:

Specialist i Klinisk psykologi enl tidigare förordning. **Vetenskapligt arbete:** Therapist and observer rated adherence in initial training in Interpersonal Psychotherapy.

SOFIA STRAND: Område:

Specialist i Klinisk psykologi enl 2007 års förordning. **Vetenskapligt arbete:** Anknäpning, trauma,

dissociation och psykos – En fallbeskrivning.

DANIEL SYKES: Område:

Specialist i Klinisk psykologi enl 2007 års förordning. **Vetenskapligt arbete:** Den antidepressiva medicineringens psykologi – en kvalitativ studie över upplevda erfarenheter av antidepressiv läkemedelsbehandling.

ARAM BAHMANI. Område:

Specialist i Klinisk psykologi enl 2007 års förordning. **Vetenskapligt arbete:** Språkets och symboliseringens betydelse i psykoterapi. En kvalitativ studie av psykoterapeuters erfarenheter av patienter med annan kulturell bakgrund.

Fler nya specialister på nästa uppslag!

FRÅGA ETIKRÅDET

Har du en fråga till Etikrådets ordförande
Per Magnus Johansson?
Mejla: tidningen@psykologforbundet.se

Hur bemöter jag klientens krav på ett könsneutralt möte?

FRÅGA:

I mitt arbete som psykolog inom psykiatri har jag i mötet med enskilda patienter ställts inför en för mig svår och komplex frågeställning: Personer, som på grund av psykiska symtom önskat samtalsbehandling, har i det slutna rummet förmedlat en tilltro till - och identifikation med tanken om ett helt könsneutralt möte människor emellan. Detta har fört med sig ett krav på att bli tilltalad med ett könsneutralt pronomen och att talet om vänner och närstående präglas av detsamma. Det könsspecifika tilltalet hon och/eller han har upplevts som en kränkning, förmedlad från min sida. Min övergripande tanke om att placera patienten som ett subjekt har, bland annat, krockat med patientens önskan om att bli bemött och tilltalad som den (eller hen).

DESSA SAMTAL, vilka initialt präglats av ömsesidiga förhoppningar har, såväl för patient som från min sida, mött sin gräns på grund av radikalt olika tankar och erfarenheter av vad det innebär att vara människa. Den enskilda patienten har upplevt att rättmätiga krav inom ramen för psykoterapi

inte har tillgodosetts och att jag som psykolog besitter en uppenbar kunskapsbrist – en tanke som jag med hänsyn till min skolning, kliniska erfarenhet och integritet inte fullt ut kunnat dela. Sammanfattningsvis har patienten, trots försök till välvilligt bemötande, upplevt sig vara utsatt för diskriminering.

Är tacksam för vägledning i en fråga som ytterst berör människans predikament och hur vi med hänsyn till vår fackkunskap med ansvar och respekt kan bemöta nya krav på föränderlighet. En fråga vilken jag tänker mig att vår profession står inför att på allvar ta sig an, inom en snar framtid.

ANETTE SANDSTRÖM
PSYKOLOG

SVAR:

Tack för en mycket bra och intressant fråga. Den är både viktig och av känslig art. Världen förändras och med den mycket som ryms inom den. Förändringen gäller bland annat diskussionen om kön, könsroller, tänkbara familjebildningsformer och ideal för samlevnad. Dessa frågor har diskuterats länge, inte minst under senare 1900-talet, och diskussionen fortsätter in på 2000-talet.

Din fråga om vilken skyldighet en psykolog har att använda ordet hen sammanhänger med de inte sällan animerade diskussionerna på just det område som handlar om kön, könsroller och familjekonstellationer. Det bör initialt och på en generell nivå konstateras att det är föga konstruktivt att tvinga en person att använda begrepp som han/hon inte är bekväm med och känner att man inte behärskar. Detta är en aspekt som gäller såväl patient som psykolog.

EN VIKTIGT ETISK PRINCIP är att en psykologisk behandling vilar på frivillighet. I en situation där psykolog och patient i en så fundamental fråga som benämning av kön och köns-tillhörighet intar diametralt olika ståndpunkter är också frivilligheten hotad. Det är tveksamt om en psykolog har förutsättningar att fullt ut förstå en patient som har helt andra uppfattningar om kön, könsidentitet och familjebildning än psykologen. Kanske den etiskt mest goda principen i en sådan situation blir att hänvisa patienten till en annan psykolog, som har de nödvändiga förutsättningarna för att både förstå patienten och dennes språkbruk i synen på kön och könsidentitet?

Per Magnus Johansson

När samhället förändras finns alltid människor som snappar upp förändringar snabbare än andra. Ämnet psykologi är mycket omfattande och komplicerat och det är inte rimligt att alla psykologer känner sig kompetenta inom samtliga psykologins fält.

I de riktlinjer som ligger till grund för Sveriges Psykologförbunds Etikråd och som också gäller för de nordiska psykologerna, finns de etiska principerna nedtecknade i *Yrkesetiska principer för psykologer i Norden*. Inom paragrafen "Yrkesmässig kompetens" står följande:

"Psykologen praktiserar inom de gränser för sin kompetens som följer av utbildning, träning, erfarenhet och personlig förmåga samt söker professionell hjälp och stöd i svåra situationer."

Denna princip har relevans med anledning av din fråga.

EN ANNAN ASPEKT av spörsmålet är att ordet *hen* inte finns upptaget i Svenska Akademiens ordlista (SAOL). En slutsats man kan dra av det är att ordet ännu inte används i så hög grad att det har getts en plats i SAOL. Ordlistan, SAOL, kan sägas bygga på hur ord används inom det svenska språkområdet. Ord

FRÅGA OMBUDSMANNEN

Har du frågor om anställning, arbetsmiljö eller avtal?
Mejla: tidningen@psykologforbundet.se

"Finns det olika fackliga förhandlingar?"

kommer till och ord försvinner, och det som avgör ordens plats i SAOL är att, och hur, de är i bruk av språkanvändarna, det vill säga av oss talande svenska medborgare.

ANVÄNDARFREKVENNS ska naturligtvis inte tas som ett avgörande vetenskapligt eller etiskt argument, utan mer som en indikation på att bruket av ordet *hen* i dag inte kan förstås som ett huvudproblem inom klinisk psykologi. En indikation i liknande riktning kan noteras i det faktum att det numera är accepterat att ledamöterna i riksdagen använder pronomenet *hen* i stället för han eller hon, men riksdagen ska inte använda *hen* i texter. Det hävdar riksdagens ledning efter det att talmannen, partiernas gruppleadare och riksdagsdirektören diskuterat frågan om användandet av ordet *hen*. Även *Dagens Nyheter* och Gunilla Herlitz, som fram till helt nyligen var tidningens chefredaktör, har valt att inte ersätta han och hon med *hen*.

Inte desto mindre är din fråga mycket värdefull och pekar med viss sannolikhet på ett i framtiden mer aktuellt reflektionsområde.

PER MAGNUS JOHANSSON

PSYKOLOG OCH ORDFÖRANDE I SVERIGES
PSYKOLOGFÖRBUNDS ETIKRÅD

FRÅGA:

Jag har hört att det finns olika slags fackliga förhandlingar, stämmer det?

SVAR:

Inom arbetsrätten kan man i huvudsak prata om tre olika förhandlingar; samverkansförhandlingar, kollektivavtalsförhandlingar och tvisteförhandlingar.

Samverkansförhandlingar handlar om inflytande och påverkan. I dessa förhandlingar blir parterna antingen eniga eller oeniga. Det finns inga sanktioner kopplade till en oenighet utan i de frågor parterna är oeniga bestämmer arbetsgivaren hur den vill hantera frågan efter genomförd förhandling.

Det finns alltså inget

juridiskt rätt eller fel och ingen instans som kan pröva de frågor som behandlas inom ramen för en sådan här förhandling. Samverkansförhandlingar behandlas oftast inom ramen för samverkan där våra lokala förtroendevalda har en avgörande betydelse. Oenighet i en lokal

»Tvisteförhandlingar handlar om tolkning eller tillämpning av lagar eller avtal«

förhandling kan i vissa fall föras till en central förhandling. Kollektivavtalsförhandlingar är, som namnet antyder, förhandlingar som syftar till att träffa ett kollektivavtal. Kan parterna inte komma överens om vilka villkor som ska gälla kan endera parten i vissa fall vidta olika former

Carl Axel Holmberg

av stridsåtgärder för att utöva påtryckning mot den andra parten. Exempel på sådana åtgärder är strejk, blockad eller lockout.

TVISTEFÖRHANDLINGAR handlar om tolkning eller tillämpning av lagar eller avtal. Till skillnad från ovanstående förhandlingar finns det olika rättsliga sanktioner, exempelvis skadestånd, kopplade till ärendena för det fall parterna inte kommer överens. I slutändan kan även, i vissa fall, Arbetsdomstolen avgöra vad som är juridiskt rätt eller fel.

CARL-AXEL HOLMBERG
JURIST OCH OMBUDSMAN

NYA SPECIALISTER:

MATTIAS EINARSSON. Område: Specialist i Klinisk psykologi enl 2007 års förordning. **Vetenskapligt arbete:** "Psykisk hälsa i ett genusperspektiv – en kvalitativ studie i ett psykiatriskt sammanhang"

MARTINA HOLMBOM. Område: Specialist i Neuropsykologi enl tidigare förordning. **Vetenskapligt arbete:** "Genvägen, ett sätt att komma fortare fram eller en

risk att irra bort sig? – genetiska, genetiska och neuropsykologiska frågeställningar vid Rett syndrom"

KRISTINA HEDMAN. Område: Specialist i Neuropsykologi enl tidigare förordning. **Vetenskapligt arbete:** "WAIS-IV i en grupp personer med multipel skleros testade inom fyra år efter diagnos"

EMDR

– från mirakelkur till vetenskaplig evidens

Behandlingsmetoden Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) är effektiv och internationellt erkänd för såväl traumatiserade vuxna som barn och ungdomar. Studier visar att metoden är jämförbar med kognitiv beteendeterapi sett till behandlingseffekter. Men det behövs fler vetenskapliga studier för att visa vad i EMDR som är verksamt. Det skriver [Kerstin Bergh Johannesson](#), psykolog och specialist i klinisk psykologi vid Uppsala universitet.

Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) är en behandlingsmetod för plågsamma minnen och dess psykologiska konsekvenser. Metoden kom till mera av en slump än utifrån teoretiska överväganden. Den amerikanska psykologen Francine Shapiro fann utifrån en personlig erfarenhet att obehagliga och problematiska tankar tycktes blekna bort när hon rörde ögonen snabbt från sida till sida. Hon utvecklade dessa iakttagelser till en ny behandling för posttraumatisk stress, i dag känd som Eye Movement Desensitization and Reprocessing, EMDR (1).

Shapiros modell hade ursprungligen ingen klar teoretisk förklaringsgrund. Hon utvecklade dock tankegången att psykisk traumatisering utgörs av en störning och en obalans i de psykologiska och biologiska processer, som normalt gör att upplevelser och tillhörande minnen blir bearbetade. En central utgångspunkt var antagandet att individens psyke har en självläkande förmåga som vanligen integrerar störande upplevelser till en mer normaliserad form, i analogi med hur kroppen läker ett sår. Vid svåra händelser tycks plågsamma upplevelser – åtminstone delvis – inte bli integrerade i ett bredare minnesnätverk, utan låsa sig i vissa delar av centrala nervsystemet. Detta kan leda till en förvrängning i varseblivning, känslor och reaktioner på stimuli som associeras med händelsen.

Med stöd bland annat av Horowitz teori om informationsbearbetning vid traumatisering och icke-verbala representationer av traumatiska minnen, myntade Shapiro begreppet ”adaptiv informationsbearbetning”, för att förklara förändringen av traumatiska minnesbilder till integrerade minnen. I en undersökning med 22 deltagare som varit utsatta för övergrepp eller för svåra upplevelser under Vietnamkriget kunde hon visa att enstaka sessioner på 50 minuter med EMDR kunde ta bort ångesten från de plågsamma minnena, något som tidigare fleråriga terapier inte åstadkommit.

Metoden vann stor popularitet och terapeuter var entusiastiskt övertygade om dess effektivitet, medan däremot den akademiska världen initialt var skeptisk (2, 3). Validiteten i Shapiros terapimetod och hennes förklaringsmodell ifrågasattes kritiskt (4). Att vetenskapligt kunna bevisa att interventioner är effektiva har fått allt större betydelse inom både den somatiska och

psykiska hälso- och sjukvården, och därför blev det en viktig utmaning att påvisa om EMDR faktiskt var en så effektiv metod som företrädarna hävdade.

Den första stora randomiserade kliniska studien publicerades 1995 (5) och visade att EMDR jämfört med väntelista var överlägset i behandling av PTSD. Nästa betydelsefulla steg var att jämföra EMDR med den då mest ansett effektiva behandlingsmetoden för PTSD, nämligen kognitiv beteendeterapi. Den första metaanalysen (6) visade att EMDR och KBT var i stort sett lika effektiva. Därefter har EMDR-metodens effektivitet visats i upprepade metaanalyser (7-9). Forskningsresultaten har varit så tydliga att EMDR nu i ett antal länder rekommenderas, vid sidan av KBT, som den metod man bör välja för behandling av PTSD. Socialstyrelsen har kommit fram till liknande rekommendationer (www.socialstyrelsen.se/nationellariktlinjerfordepressionochangest/sokiriktlinjerna/vuxnamed-posttraumatisktstressy), vilka dock bygger på forskning publicerad fram till 2006.

EMDR har alltså under dessa år gått från direkt klinisk tillämpning till att ha utforskats i ett antal kontrollerade randomiserade kliniska studier. Metoden kategoriseras i dag som en evidensbaserad behandlingsmetod.

Följer ett strukturerat protokoll

EMDR-behandlingen följer ett strukturerat behandlingsprotokoll (10). Efter noggrann behandlingsplanering och stabiliseringsträning uppmuntras patienten att identifiera olika aspekter av det traumatiska minnet: bilder och föreställningar, affektiva och fysiologiska

komponenter, negativa självrepresentationer samt alternativa, önskade positiva självrepresentationer. Skattningsskalor används för att kunna följa behandlingsprocessen.

Vid bearbetningen uppmanas patienten att fokusera på den störande bilden, den negativa tanken och de kroppsliga sensationer som är förknippade med minnet. Samtidigt för terapeuten sin hand fram och tillbaka framför patientens ansikte medan patienten följer handens rörelse med ögonen. Alternativ till ögonrörelser är ljudsignaler eller taktil stimulering. Efter 30-40 sekunder avbryts stimuleringen och patienten får berätta om de tankar, minnesbilder, känslor eller kroppsliga sensationer som aktiverats.

Processen upprepas tills ångestnivån har

SAMMANFATTNING

Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) är en behandlingsmetod som kom till mera av en slump än utifrån teoretiska överväganden. I dag är EMDR en evidensbaserad och internationellt accepterad psykoterapeutisk behandlingsmetod för behandling av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Jämfört med traumafokuserad kognitiv beteendeterapi (TF-KBT) har EMDR likartad effektivitet.

Ny forskning visar att ögonrörelser vid EMDR-bearbetning har en påverkan på centrala nervsystemet (CNS) och har betydelse för att utmana arbetsminnet.

Här beskriver Kerstin Bergh Johannesson, med dr, psykolog, psykoterapihandledare samt specialist i klinisk psykologi vid Uppsala universitet, teorin bakom den terapeutiska effekten av EMDR, vilket vetenskapligt stöd metoden har och för vilka målgrupper den har visat sig effektiv.

"Validiteten ifrågasattes kritiskt"

»Forskningsresultaten är inte entydiga«

reducerats till ett minimum. Denna del av behandlingen utgör ofta den mest intensiva fasen. Lika väsentliga är dock de efterföljande delarna, där en mer adekvat självrefererande självuppfattning förknippad till minnet etableras och kvarvarande kroppsliga reaktioner bearbetas. Patienten förbereds på att bearbetningen spontant fortsätter mellan behandlingstillfällena och uppmuntras att föra dagbok över känslor, tankar och drömmar som är relaterade till traumat och att använda självkontrolltekniker för ångest- och spänningsreduktion. En fullständig behandling innebär att även triggers i nuet och ängslan för relaterade framtida situationer uppmärksammas och behandlas.

Hypoteser om verkningsmekanismer

EMDR-terapi är alltså numera en internationellt accepterad behandlingsmetod för PTSD (11-16). Den reservation som fortfarande har märkts från vissa håll, trots att EMDR visat likartad effektivitet som traumafokuserad KBT (7, 17), och till och med visat sig mer tolerant och snabbare (18, 19), har tolkats som att man inte kunnat påvisa betydelsen av ögonrörelser (20). Hur kan då metoden tänkas fungera?

Ursprungligen trodde en del att EMDR var KBT med ögonrörelser i tillägg, och att man kunde utlämna ögonrörelserna. Ögonrörelser förefaller dock ha en genuin betydelse för processen (21-23).

Flera teorier har framförts avseende verkningsmekanismer. En tidig teori, som varit populär bland EMDR-terapeuter, var att ögonrörelser gynnar kommunikation mellan hjärnhalvorna. Forskningsresultaten är dock inte entydiga. Både horisontella och vertikala ögonrörelser har visat sig lika effektiva i att minska tydligheten och laddningen i utvalda minnen (24), och man har inte kunnat se någon ökad interhemisfärisk koherens. Dessa resultat indikerar att teorin om en ökad kommunikation mellan hjärnhalvorna med horisontella ögonrörelser inte har kunnat säkerställas.

En idé som prövats är om EMDR-behandlingen påverkar arbetsminnet (4), vilket stöder hypotesen att verksamma processer handlar om informationsbearbetning snarare än om en ren exponeringseffekt (25). Arbetsminnet används

för att utföra kognitiva uppgifter och har en begränsad kapacitet. Om man gör två saker samtidigt uppstår konkurrens om uppmärksamheten. Tänker man på ett minne, och samtidigt rör ögonen fram och tillbaka, finns mindre kapacitet kvar för minnet. Effekten borde då bli att minnet blir vagare (4). När minnet aktiveras är detta minne känsligt för förändring, och kan därefter förstärkas i långtidsminnet. Minnet blir tydligare och mer realistiskt. Enligt arbetsminnesteorin skulle kombinationen av att återhämta minnen tillsammans med ögonrörelser leda till det motsatta.

Flera studier har gjorts utifrån denna teori, och visat att inte bara horisontella ögonrörelser utan också vertikala, men också andra krävande uppgifter kan få minnet att blekna, till exempel räkneuppgifter, att rita komplexa figurer eller spela Tetris. Utifrån samma teori skulle plågsamma, ångestfyllda föreställningar om vad som kan hända i framtiden också påverkas när arbetsminnet utmanas (26). EMDR kan alltså vara en verksam metod också vid förväntansångest.

Ljudstimulering ett alternativ

Teorin om arbetsminne förutsätter en dos-respons-relation på så vis att den dubbla uppgiften, till exempel att fokusera på det störande minnet och samtidigt röra ögonen, inte bör vara för lätt men inte heller för svår.

Ett alternativ till ögonrörelser vid EMDR-behandling är ljudstimulering, alltså en ton som går växelvis från öra till öra. Att lyssna till ljud är en mer passiv uppgift som inte utmanar arbetsminnet i lika hög utsträckning. Man skulle därför kunna vänta sig att ljudstimulering inte är lika effektivt som ögonrörelser. En holländsk forskargrupp kom fram till resultat som stärker detta antagande (27). För vissa klienter kan dock ögonrörelser vara alltför utmanande, medan alternativa stimuleringssätt fungerar bättre.

Växelvis bilateral stimulering som ögonrörelser, ljud eller beröring förefaller också kunna skapa ett tillstånd av "mindfulness", ett avslappnat tillstånd i systemet för informationsbearbetning. Detta skulle kunna skapa förutsättningar för nya tankar och perspektiv, och underlätta bearbetningen av de traumatiska minnena (28).

Andra forskargrupper har undersökt effekten

av EMDR på neurobiologiska nivåer, och studier talar för att EMDR har såväl neurobiologiska som psykologiska effekter. Pagani och medarbetare har genom avancerade EEG-mätningar kunnat följa neuronal aktivering under hela EMDR-sessioner. En uppmärksam studie beskriver olikheter i EEG-aktivering under den första EMDR-sessionen och under den sista. Tio patienter med PTSD jämfördes med en kontrollgrupp utan PTSD som fick gå igenom samma procedur. Resultaten tyder på en ökande kognitiv bearbetning av traumatiska upplevelser och på förekomsten av distinkta neurobiologiska mönster av aktivitet i centrala nervsystemet under bilateral ögonstimulering (29). Andra har funnit att ögonrörelser vid EMDR leder till lägre hjärtfrekvens, minskad hudkonduktans och förhöjd kroppstemperatur (30, 31). I en studie från 2003 fann man att ögonrörelser, i motsats till antagandet om att det kan skapas falska minnesbilder, i stället ökar framtagningen av det episodiska minnet (32).

Ett effektivt behandlingsval

EMDR har visat goda resultat vid behandling av traumatiserade barn och ungdomar (33, 34). Även om metoden ursprungligen är utvecklad för behandling av PTSD och akuta stressyndrom, kan den tillämpas för behandling av olika problemställningar som medfört störande plågsamma minnen. Många besvär har sitt ursprung i negativa livshändelser som formellt inte rubriceras som trauman men som satt spår i form av exempelvis ångest, depressivitet eller fobier. Vid multipel traumatisering och komplex PTSD kan EMDR vara en del av behandlingen, men förutsätter att patienten är väl stabiliserad

och förberedd innan traumabearbetning kan genomföras.

Farmakologisk behandling vid PTSD inkluderar antidepressiva och ångestdämpande läkemedel. En aktuell studie fann att EMDR var en mer effektiv behandlingsmetod för PTSD än psyko-farmaka (35), vilket bekräftar tidigare rapporterade studier (6, 36). EMDR har jämförbara behandlingseffekter med kognitiv beteendeterapi på vuxenpopulationer (7, 9, 17). I en del studier har EMDR visat sig kräva färre behandlingstimmar och ge bättre tolerans jämfört med andra behandlingsalternativ (18, 19, 37). Andra studier har visat likvärdiga resultat eller en fördel för KBT-metoder (8, 38).

Risker och kostnadseffektivitet

Inga negativa biverkningar finns rapporterade i de studier som granskats. EMDR förefaller aktivera mindre ångest än andra terapier där exponering ingår, beroende på att exponeringen sker doserat genom patientens tankar snarare än genom upprepade konfrontation med störande bilder eller med verkligheten.

Effektiviteten av EMDR har visat sig vara god. Inte oväntat är effektiviteten störst för patienter med avgränsade trauman. Behandlingstiden varierar med problemets svårighetsgrad. Femtio behandlingar kan vara tillräckligt. För svårt traumatiserade patienter blir behandlingstiden dock ofta betydligt längre. Utbildningen i EMDR förutsätter kvalificerade förkunskaper. I Sverige är kravet legitimerad psykolog, legitimerad psykoterapeut eller psykiater med grundläggande psykoterapiutbildning. ✨

KERSTIN BERGH JOHANNESSEN

KERSTIN BERGH JOHANNESSEN
Med dr, psykolog, psykoterapihandledare, specialist i klinisk psykologi, Kunskapscentrum för katastrofpsykiatri, Institutionen för neurovetenskap/psykiatri, Uppsala universitet.

REFERENSER

- Shapiro F. Eye movement desensitization: a new treatment for post traumatic stress disorder. *J Behav Ther Exp Psychiatry*. 1989 Sep;20(3):211-7.
- Herbert JD, Lilienfeld SO, Lohr JM, Montgomery RW, O'Donohue WT, Rosen GM, et al. Science and pseudoscience in the development of eye movement desensitization and reprocessing: implications for clinical psychology. *Clin Psychol Rev*. 2000 Nov;20(8):945-71.
- McNally RJ. EMDR and Mesmerism: a comparative historical analysis. *J Anxiety Disord*. 1999 Jan Apr;13(1-2):225-36.
- Engelhard IM. Making science work in mental health care. *European journal of psychotraumatology*. 2012;3.
- Wilson SA, Becker LA, Tinker RH. Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) treatment for psychologically traumatized individuals. *J Consult Clin Psychol*. 1995 Dec;63(6):928-37.
- Van Etten M, S T. Comparative efficacy of treatments for post traumatic stress disorder: a meta analysis. *Clin Psychol Psychother*. 1998;5:126-44.
- Bisson JI, Ehlers A, Matthews R, Pilling S, Richards D, Turner S. Psychological treatments for chronic post traumatic stress disorder. Systematic review and meta analysis. *Br J Psychiatry*. 2007 Feb;190:97-104.
- Bradley R, Greene J, Russ E, Dutra L, Westen D. A multidimensional meta analysis of psychotherapy for PTSD. *Am J Psychiatry*. 2005 Feb;162(2):214-27.
- Seidler GH, Wagner FE. Comparing the efficacy of EMDR and trauma focused cognitive behavioral therapy in the treatment of PTSD: a meta analytic study. *Psychol Med*. 2006 Nov;36(11):1515-22.
- Shapiro F. Eye movement desensitization and reprocessing: basic principles, protocols and procedures. New York: Guilford Press; 2001.

För fullständig referenslista:
www.psyklogtidningen.se

"Visa ändrad syn på samkönad adoption"

– **Psykologförbundets ordförande och styrelse bör offentligt deklarera att förbundet i dag stödjer samkönade pars möjlighet till gemensam adoption. Det skriver ett antal psykologer och psykologstuderande apropå förbundets tidigare remissvar i frågan.**

"Det var på tiden!" Så tänkte många av oss medlemmar när Sveriges Psykologförbund deltog i förra årets Pride-parad i Stockholm. Vi välkomnar att förbundet stöttar HBTQ-personers rättigheter och välbefinnande. Vi ser det som en indikation på att Sveriges Psykologförbund har ändrat sin tidigare negativa inställning till homosexuellas föräldraskap. Därför är det verkligen "på tiden" att förbundets ordförande och styrelse offentligt deklarerar att förbundet i dag stödjer samkönade pars möjlighet till gemensam adoption.

VÅREN 2001 skickade justitiedepartementet ut en remiss med förslaget att låta samkönade registrerade partner gemensamt prövas som adoptivföräldrar. Psykologförbundet, som var en av de remissinstanser som vände sig emot förslaget, slog

fast: "Sveriges Psykologförbund anser inte att det för närvarande finns något som talar för att möjligheten att adoptera barn bör utvidgas till homosexuella familjer."

FÖRBUNDET motiverade sin inställning med att det saknades kunskap om adoptivbarns särskilda behov. Att få homosexuella föräldrar sågs inte som någon "fördel" för adopterade barn. I stället framfördes att barnet skulle drabbas av dubbelt annorlunda skap, något som barnet kanske inte "tål". Regeringen gick dock på Justitiedepartementets linje och riksdagen antog lagförslaget där registrerade partner gavs samma möjlighet till adoption som heterosexuella makar.

REDAN 2001 fanns gott om forskningsstöd för att barn till samkönade föräldrar får en god uppväxtmiljö och är

Lars Ahlin svarar:

Debattinlägget gäller helt korrekt det nu tolv år gamla remissvaret på betänkandet *Barn i homosexuella familjer*. Den tidens förbundsstyrelse och expertis tillstyrkte i sitt svar huvuddelen av betänkandets förslag och slutsatser och betonade också tydligt att lämplighet som förälder inte har med sexuell

läggning att göra, utan att homosexuella självklart är lika lämpliga som föräldrar som heterosexuella. I den del som avsåg utlandsadoption valde man dock, liksom Socialstyrelsen, Adoptionscentrum och Rädde Barnen, att gå emot betänkandets förslag.

Psykologförbundet bedömde i sitt remissvar då, att forskningsläget 2001 just

»Förbundsstyrelsen vill tydliggöra att vi är fullt eniga i vår bejakande syn på homosexuellas lämplighet som adoptivförälder«

i denna fråga var oklart och bristfälligt och att kunskap om konsekvenserna för barnet brast. Utifrån de förutsättningar som man uppfattade rådde vid den tiden, valde den dåvarande styrelsen att utforma remissvaret på det sätt man gjorde.

Sedan mitt tillträde som förbundsordförande 2004 har jag, redan samma år och vid

välstånd i samma utsträckning som barn till heterosexuella par.¹ Forskning visade att dessa barns psykologiska och sociala utveckling inte skiljer sig från andra barns. Existerande forskning visade att tillgången till stabila anknytningspersoner är central för ett uppväxande barn, medan dessas kön, antal eller biologiska band till barnet är oviktigt. I sitt remissvar bortsåg förbundet dock från aktuell forskning. I stället utgick de från en heteronormativ familjenorm, som får annan typ av familjebildning att verka bristfällig oavsett forskningsläge.²

SEDAN DESS HAR forskningsfältet om samkönade familjer fortsatt att växa, internationellt såväl som i Sverige.³ I studie efter studie visas att barn till samkönade par ges goda förutsättningar att växa och utvecklas. Många studier följer barnen longitudinellt, från födsel eller adoption och in i vuxen ålder. Skillnader mellan barn i heterosexuella familjer är som regel små och få. Där

»Ett offentliggörande är en förutsättning för att deltagandet i Pride ska ses som trovärdigt«

skillnader trots allt påvisas är de dock oftare till de samkönade familjernas fördel.

När det gäller synen på icke-heterosexualitet och samkönad familjebildning har vårt samhälle på bara ett par decennier tagit oss från skam och stigma till en trots allt relativt stor öppenhet och kunskap. Vi hoppas och tror att denna utveckling också omfattar Psykologförbundet! De misstag förbundet gjort i det förflutna bör inte ligga i vägen för framtiden.

VI VILL ATT Sveriges Psykologförbunds styrelse tydligt och offentligt deklarerar att förbundet ändrat ställning om samkönad adoption, och i dag fullt ut stödjer HBTQ-personers familjebildningar.

Remissvaret från 2001 var grundat i heteronormativa attityder snarare än kunskap och har kränkt många familjer, individer och medlemmar. Ett sådant offentliggörande är en förutsättning för att Psykologförbundets deltagande i Pride ska ses som trovärdigt. ✱

ANNA MALMQUIST, psykolog, doktorand, Linköpings universitet

KRISTIN ÖSTER, psykologstuderande, Karolinska Institutet

TOVE LUNDBERG, psykolog, doktorand, Oslo universitet

ANNA POLSKI, psykologstuderande, Lunds universitet

MICHAŁ TRACYK, psykolog, doktorand, Örebro universitet

MATILDA WURM, doktorand, Örebro universitet

STUDERANDERÅDET genom **SARA RENSTRÖM**, Uppsala universitet

SARA NILSSON LÖÖV, psykolog, PBM Malmö

flera tillfällen därefter, framhållit att förbundets ledning intar ståndpunkten att bejaka homosexuellas rätt att provas för adoption på samma sätt som heterosexuella. Bland annat framhöll jag denna förbundssyn under ett seminarium på Pridefestivalen 2010.

Det är beklagligt om personer tagit illa vid sig och i remissvaret från 2001 läst in

negativa attityder till homosexuellas lämplighet som föräldrar. Därför vill undertecknad och förbundsstyrelsen härmed en gång för alla tydliggöra att vi är fullt eniga i vår bejakande syn på homosexuellas lämplighet som adoptivförälder. ✱

LARS AHLIN, Ordförande.
För förbundsstyrelsen i Sveriges
Psykologförbund

¹ En genomgång av forskningsläget vid denna tid finns i SOU 2001:10 Barn i homosexuella familjer.

² För en närmare analys av Psykologförbundets argumentation om homofamiljer, se Malmquist A & Zetterqvist Nelson K (2008). "Diskursiv diskriminering av regnbågsfamiljer: En analys av argument mot likställande av homo- och heterosexuellas föräldraskap". Socialvetenskaplig Tidskrift 15:3 4, 315-331.

³ För en översikt, se exempelvis Biblarz T & Stacey J (2010) "How does gender of parents matter?" Journal of Marriage and Family 72:1, 3-22; Bos H, Van Balen F & Van Den Boom D (2005). Lesbian families and family functioning. Patient Education and Counseling 59:3, 263-275; Malmquist, A & Zetterqvist Nelson K (kommande 2013). Gay and lesbian parents in: H Montgomery (red.) Oxford Bibliographies in Childhood Studies. New York: Oxford University Press.

En övergripande teori om hela mä

Professor emeritus Alf Nilssons senaste bok, den femte i sviten om Homo Psychicus, bär titeln *Homo Psychicus som enfald kontra tvåfald mot mångfald. Det analoga och det digitala som färdriktning mot en människoteori*. Den fyndiga titeln är väl vald för att beskriva bokens innehåll och syfte. I Nilssons härledning är evolutionsperspektivet grundläggande för att förstå villkoren för, och funktionen i, människans psyke. Enligt den moderna vetenskapliga synen på evolutionen är denna en dynamisk process i sig. Det är en fråga om interaktion mellan organismer och den ekologiska nisch de befinner sig i, där orsak och verkan i utvecklingsförloppen kan vara omöjliga att separera.

Det affektiva hos människan är en av grundbultarna i Nilssons perspektiv och förtjänar en särskild beskrivning. Evolutionsteorins upphovsman Charles Darwin var, intressant nog, den förste att observera och beskriva att människan är utrustad med en rad diskreta affekter, helt likartade från individ till individ världen över oavsett kultur och etnicitet. Denna upptäckt vidareutvecklades av Silvan Tomkins, professor i psykologi vid Princeton University i USA, som formulerade sin affektteori i ett antal monumentala verk, publicerade från 1960-talet och framåt.

Enligt Tomkins är affekterna ett slags fylogenetiskt tidigt "handlingstänkande". Deras ursprung kan härledas till mobila varelsers behov av ett system för information om, och utvärdering av, skiftande miljöer och situationer. Med utvecklingen av neocortex har affekterna trätt tillbaka från denna roll. Dess inflytande på

FOTO: ULRICA ZWENGER

HOMO PSYCHICUS SOM ENFALD KONTRA TVÅFALD MOT MÅNGFALD.

Det analoga och det digitala som färdriktning mot en människoteori

Av Alf Nilsson

Brutus Östlings bokförlag Symposion, 2013.

vårt psyke är förändrat, men likväl oförminskat. Affekterna fungerar som analoga förstärkare av alla slags stimuli, oavsett om de härrör från omvärlden eller inifrån individen själv. Det krävs affektiv förstärkning om något ska bli en akut angelägenhet för individen, och motivera till handling av ett eller annat slag. I en sekundär "spin-off-effekt" har de också kommit att få en helt fundamental kommunikativ funktion oss människor emellan. Affekternas primära domän för sitt uttryck är ansiktet. Visuellt varseblivning av ansikten omfattar mer utrymme i hjärnan än varseblivningen av någon annan figural form. Detta är knappast ett sammanträffande.

Nilsson argumenterar för att barnet följer två utvecklingslinjer: Affekt-föreställningslinjen och den operativa linjen. Den affektiva linjen har sin yttersta referens i affekterna. Denna utvecklingslinje föregår tidsmässigt den operativa och bildar grund för barnets livsnödvändiga anknytning

till, och interaktionen med, modern och övriga personer som ger barnet omsorg. Det innebär exempelvis att redan två månader gamla bebisar har förmåga till genuin emotionell interaktion, trots att de är ännu inte är kapabla att tillskriva den andre förmågan till visuellt seende.

Nilsson skriver att det affektiva kan kallas "enfaldigt", vilket inte är yttrat i någon nedlåtande avsikt. Affekterna är generella analoga förstärkare, som verkar direkt och oförmedlat, utan egen reflekterande förmåga. Parallellt med den affektiva utvecklingen följer barnet den operativa utvecklingslinjen. Denna har sitt yttersta ursprung i de medfödda reflexerna, fungerar enligt den digitala principen, den binära tvåfalden, och är grund för de kognitiva operationerna. Det mänskliga medvetandet fungerar enligt denna princip. Det affektiva kan därför aldrig komma till medvetande som sådant. Det kan bara uttryckas via den digitala principen.

I det verkliga livet fungerar de båda principerna alltid i ett samspel med varandra, och det är i detta samspel som människans specifika mångfald uppstår.

Den viktigaste språngbrädan för människans utveckling till civiliserad varelse är språket. Språket är en unik mänsklig företeelse, med tydliga rötter i både det affektiva och det operationella. Utan både semantik och syntax, innehåll och emotionell mening, blir det inget mänskligt språk. Flera av de kognitivt orienterade forskare och teoretiker som Nilsson hänvisar till hävdar på samma sätt att språkets mening inte går att korrekt beskriva och förstå, utan att referera till emotionerna.

Läsningen av denna bok är en sällsynt och omvälvande upplevelse. Nilsson rör sig över väldiga kunskapsfält, som ändå presenteras för läsaren med föredömlig pedagogisk tillgänglighet. I texten ges den ackumulerade kunskapen inom psykologin belysning

ALF NILSSON

Detta är Alf Nilssons femte bok i en serie om utvecklingsperspektivet. Övriga titlar:

Nilsson, A (1994). *The Mechanisms of Defence within a Developmental Frame of Reference*. Lund: Gleerups.

Nilsson, A, & Svensson, B (1999). *PORT Percept genetic Object Relation Test. A projectiv method for clinical use*. Lund: Institutionen för psykologi, Lunds universitet.

Nilsson, A (2005). *Om Homo psychicus uppkomst. En biopsykologisk fantasi*. Lund: A L N Förlag.

Nilsson, A (2009). *Det omedvetna i nya perspektiv. Ett psykiskt system mellan hudens och känslans beröring*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Nilsson, A (2011). *Det främmande, det kusliga och tankens brist. Det analoga, det digitala och Homo psychicus*. Malmö: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

nniskan

Boktipset: Johan Cullberg

Levande vackert om psykoanalys

utifrån nya relevanta rön från psykologi, neurobiologi, antropologi och språkvetenskap, med mera. Dessa kunskaper sätts samman till en dynamisk och begriplig helhet.

I ett eget kapitel applicerar Nilsson sitt perspektiv på beskrivningar av autentiskt patientmaterial. För en kliniskt verksam psykolog ger detta en fascinerande fördjupning, som ger näring åt förståelsen för de människor man möter i det dagliga arbetet.

Det som emellertid gör denna bok särskilt betydelsefull är infogandet av den moderna affektteorin i en psykologisk modell för utveckling och personlighet. Både den kognitiva och den psykoanalytiska psykologin saknar faktiskt vetenskapligt hållbara motivationsteorier. Den psykoanalytiska sexualdriften och den kognitiva uppmärksamheten är tandlösa papperstigar om de inte får förstärkning av affekten intresse-upphetsning.

Det är, enligt min mening, smått otroligt att detta faktum under så många decennier har kunnat förbises. Nilssons ansats att försöka råda bot på denna grundläggande brist inom den psykologiska vetenskapen, och samtidigt beskriva människan som både operativ och emotionell varelse, är unikt och dessutom mycket lyckat. Alf Nilsson visar på möjligheten av en övergripande psykologisk teori med ökat förklaringsvärde, som kan överbrygga klyftor mellan, till exempel, kognitiva och psykoanalytiska teorier och innefatta dem båda. Tiden borde vara mogen för ett paradigmskifte inom psykologisk vetenskap. *

MATS NILSSON

Psykolog, psykoterapeut, specialist i klinisk psykologi

Johan Cullbergs senaste bok *En diktares kompost. Om Gunnar Ekelöf*, som jag varmt rekommenderar, är i första hand en psykobiografi över poeten Gunnar Ekelöf (1907-1968), men illustrerar också mycket fint det jordnära och samtidigt komplexa i den psykoanalytiska förståelsen.

Cullberg vill med boken framför allt bättre förstå Ekelöfs komplicerade relation till sina föräldrar, men även hans personliga problematik, hur den utvecklades med tiden och gestaltades i författarskapet. Denna förståelse bygger Cullberg upp med utgångspunkt i såväl faktamaterial som i poesins drömlika material.

Gunnar Ekelöfs far led av framskriden hjärnsyfilis, ett tillstånd som, såsom Cullberg uttrycker det, kan "karakteriseras som en fortskriden organisk psykos". Faderns sjukdom kom allt mer att prägla förhållandena i hemmet under Gunnar Ekelöfs tidiga barndomsår. Också kontakten till modern försvårades under dessa omständigheter. Fadern avled när Ekelöf var åtta år. Utmärkande för atmosfären i hemmet var också den tidstypiska tystnaden kring faderns sjukdom och bortgång, och Gunnar Ekelöf fick aldrig som barn möjlighet att sätta ord på sina upplevelser.

Cullberg liknar Ekelöfs barndomssammanhang vid en kaotisk kompost, han skriver: "Den metaforiska kompost som ger näring åt människans föreställningar om sig själv består av oklara hågkomster från tidig närhet, mjölk, värme, omvårdnad. Men också minnen av språk, relationer, kulturyttringar och

EN DIKTARES KOMPOST. OM GUNNAR EKELOF

Av Johan Cullberg
Natur & Kultur, 2012.

berättelser. Förluster, skador, besvikelser, ensamhet och sjukdom blir en del av denna kompost, som ständigt förnyas och som bildar den unika myllan. Ur den växer människans livskunskap på gott och på ont i den personliga reflektionen."

Kompostmetaforen visar på ett alldeles underbart sätt det komplexa i sambanden: Att man inte kan dra linjära slutsatser om orsak och verkan utan att sambanden i själva verket är samman-satta och stadda i ständig utveckling. Faktiska förhållanden sammanblandas med berättelser som dessa skapar i den inre världen. Samtidigt avmystifierar metaforen också dessa samband. Det handlar om mjölk, ögon, händers beröring eller kanske en stängd dörr, men också om hur dessa upplevelser hanteras.

I boken vecklar Cullberg med en omistlig människokärlek fram berättelsen bakom berättelsen om en barndom. Ur diktingens drömlika material ger han

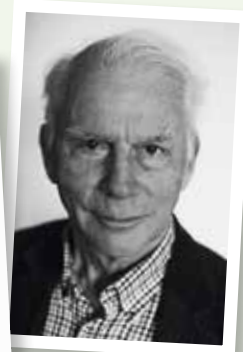

FOTO: CATO LEN

form åt en sannare berättelse. Fram växer en ny berättelse med djup förståelse för såväl faderns, den i tidigare Ekelöfstudier försmådda moderns och Gunnar Ekelöfs egen position och person. Det är hänryckande att få följa hur Ekelöf i sin diktning rör sig runt och närmar sig det omedvetna materialet och efter hand också nuddar vid det omedvetna temats chimär.

En vacker och insiktsfull berättelse nära människan ända in på huden med Cullbergs fantastiska förmåga att finna ord och bilder för det svåra i det till synes enkla och det enkla i det svåra. *En diktares kompost* vidgar genom ett fåtal bilder förtätade i kompostmetaforen läsarens förståelse, givetvis av Gunnar Ekelöf och hans författarskap, men också som i en underton, och kanske just därför så välgrundat, av den psykoanalytiska ansatsen.

Metaforen levandegör att organiskt och andligt, personligt och samhälleligt, faktiskt och imaginärt vävs in i varandra och fortsätter att förändras livet igenom. Kanske kan man också uppfatta boken som ett slag för att prata såväl med barn som med vuxna om deras upplevelser? *

HELENE WOLF
PTP psykolog

Robert Gustafsson spelar Raymond
och Jonas Karlsson brodern Charlie Babbit.

Får man skratta åt autism?

Psykolog Barry Karlsson har sett pjäsen *Rain Man*

Teaterpjäsen *Rain Man*, en kväll i februari. Nästan alla i publiken skrattar när Raymond konkret, dråpligt repetitivt säger att han ska ha: "åtta-fiskpinnar-klockan-19.00" (klockan sju torsdagar innebär regelmässigt 8 fiskpinnar). Stämmer inte detta får han utbrott, skriker och slår sig själv i huvudet. Då tystnar publiken, skratten stockar sig.

Publiksuccén på Rival i Stockholm rullar vidare med slutsålda föreställningar långt in i höst. Robert Gustafsson spelar den autistiske Raymond. Jonas Karlsson spelar brodern, yuppien Charlie Babbit, som hamnar i en alltmer invecklad konflikt mellan ökad omtanke och egenintressen om arvet som han blivit snuvad på, och som hans okände och autistiske

storebror Raymond fått. På en fråga i en tidigare radiointervju konstaterade Gustafsson att Dustin Hoffmans insats i filmen med samma namn från 1988 mer var Hoffmans än rollkaraktären Raymonds, och att kunskapen om autism har fördjupats sedan dess. Det kan jag hålla med om när jag ser *Rain Man* i dag tjugofem år senare.

I pausen bloggar jag med mina vänner på Facebook och diskuterar den svårfångade balansgången mellan allvar och skämt om autism. Visst är det spännande med skickliga skådespelare som gör bra research och fyller rollgestaltningen trovärdigt. Och Gustafsson fångar stereotyp autism mycket skickligt. Men jag skrattar inte – ser egentligen bara autismen – och den är för mig inte speciellt humoristisk.

Jag har nog fel humor – eller också ingen distans? Bilfärden från behandlingshemmet (där jag handleder) var kanske för kort? Eller är föreställningen egentligen inte avsedd som humor?

Jag känner mig som en tråkig typ som konkret och idealistiskt hänger upp mig på funktionsnedsättningar när 500 människor omkring gapskrattar – det är kanske kul?

Nej, det är inte lyteskomik. Men jag tänker att det ibland nästan går över gränsen. Många i lokalen, säkert en del föräldrar och anhöriga, upplever det nog också sorgligt och rörande, kanske också igenkännande. Äntligen får de skratta befriande åt något svårt – kanske sina egna barns problem?

Pjäsen är angelägen och intressant – inte minst bud-

skapet att öka integration. *Rain Man* kan säkert bidra med mer folkbildning om autism än många föredrag av psykologer som jag själv. Men precis som filmen sprider pjäsen missuppfattningar: Savanter är inte så vanliga, och de flesta med autism kan inte på tre sekunder räkna 246 tandpetare utslängda på ett golv.

Detta till trots känns den skickliga regin av Emma Bucht genomtänkt, hon skriver inte folk på näsan särskilt i den avslutande scenen där den «godhjärtade» institutionen på konservativt vis bevakar Raymonds behov. Och när Raymond ska dansa, när han sträcker på ryggen, blir vi alla lyckliga över ett litet framsteg – och vi förstår åter och åter att det är delaktighet vi måste sträva efter. ✨

BARRY KARLSSON, psykolog

Är det din tur att bjuda kollegorna på lunch?

Passa på, vi betalar!

Stockholm

16/5

Göteborg

22/5

Malmö

23/5

Kostnadsfri

lunch och unik presentation av PsykBase.

För anmälan och mer information besök www.psykbase.se

Anmäl hur många ni blir på
www.psykbase.se
eller ring
031-788 47 46

PSYKBASE

Effektiv, enkel och säker journalföring. Bara för dig inom branschen!

Psykologförbundets
yrkesföreningar presenterar sig

12 aktiva yrkesföreningar arbetar inom Sveriges Psykologförbund. För att visa vad de gör och för att rekrytera fler medlemmar presenterar föreningarna sig i Psykologtidningen. Sedan fem år tillbaka har yrkesföreningarna ett nätverk som träffas och diskuterar gemensamma frågor. Aktuellt just nu är Psykologförbundets organisationsutredning där nätverket finns representerat i styrgruppen. Nätverket vill framför allt lyfta professionsfrågorna i förbundet.

Psykologer för döva och hörselskadade – en liten men viktig förening

Hörsel- och dövpsykologer är få och arbetar ofta ensamma. Därför är behovet att dela erfarenheter och kunskap stort. Något som yrkesföreningen Psykologer för döva och hörselskadade (PDH) kan erbjuda. Här presenterar ledamot Anna-Mia Widengren föreningen.

Over en miljon människor i Sverige har hörselnedsättning av varierande grad, från lindrig hörselnedsättning till "pi döv" – det vill säga i total avsaknad av hörsel och med teckenspråk som första språk. Ibland tillkommer andra funktionsnedsättningar, som dövblindhet, kongenitalt rubellasyndrom, neuropsykiatrisk problematik, eller begåvningsnedsättning. Vissa har tinnitus, med eller utan hörselnedsättning. Till hörsel- och dövområdet räknas också CODA, vilka är

Anna-Mia Widengren, ledamot sedan 2006, arbetar inom landstingets hörselrehabilitering i Västerbotten med utvecklingsbedömningar på barn och ungdomar, och teckenspråkiga vuxna. Hon har själv en grav hörselnedsättning sedan födseln, något som oftast är en fördel i hennes arbete, inte minst på grund av att hon är teckenspråkig.

hörande barn till döva föräldrar, och som kan beskrivas som kulturellt döva.

Många behöver någon gång stöd av en psykolog med specifik kompetens inom hörsel- och dövområdet, främst inom stat och lands-

ting men även inom habilitering, rehabilitering, psykiatri och specialskola. Arbetsuppgifterna handlar om allt från behandling i form av samtals-terapi eller stödjande samtal, till utredning, handledning, utbildning och kunskaps-spridning. Hörselrelaterade tillstånd ger ofta konsekvenser där psykologiskt stöd är viktigt; förlusten av ett eller flera sinnen, begränsningar i sociala sammanhang, minskad delaktighet, skol- och arbetsrelaterade misslyckanden, trötthet och upplevelse av minskad livskvalitet.

ATT ARBETA SOM hörsel- och dövpsykolog är ett brett och varierat uppdrag. Det som förenar är behovet av kulturkompetens och kunskap kring funktionsnedsättningens konsekvenser i ett livsperspektiv, framför allt när det gäller kommunikation och samspel.

Psykologer för döva och hörselskadade (PDH) är en liten förening, men just därför så viktig. Vi hörsel- och dövpsykologer är relativt få och arbetar ofta ensamma på våra respektive arbetsplatser. Därför har vi ett stort behov av att mötas, dela erfarenheter och kunskap. PDH arrangerar studiedagar med inbjudna föreläsare inom hörsel- och dövområdet, så som doktorander från HEAD (Hearing and Deafness)

forskarskola, med säte i Linköping och Örebro, vilka bedriver många spännande forskningsprojekt inom området kognitiv hörselvetenskap. Men även psykologer som arbetar kliniskt inom hörsel- och dövverksamheter har mycket att bidra med.

PDH erbjuder även expertis i olika frågor som handlar om hörsel och dövhet, till exempel vid statliga utredningar. Senast handlade det om specialskolornas framtid. Vi har också ett viktigt uppdrag att informera och motverka negativa attityder och fördomar som finns i samhället om hörselnedsättning och dövhet. Det medicinsk-patologiska perspektiv som dominerar synen på funktionsnedsättning, det vill säga att se funktionsnedsättningen som något som avviker från det normala, behöver vi ifrågasätta för att istället lyfta fram människans mångfald. Ett funktionshinder är ju något som uppstår i mötet med en otillräckligt anpassad omgivning – inte ett mänskligt tillstånd.

För medlemskap kontakta: anna-maija.reivila@spsm.se

ANNA-MIA WIDENGREN
Psykolog och ledamot i PDH

PÅ NYTT JOBB

Har du nyligen bytt jobb och vill berätta det för dina kolleger?

Då är du välkommen att kontakta oss på *Psykologtidningen*! Skriv några rader om dig själv och bifoga gärna en bild till spalten *På nytt jobb*.

Du når oss på tidningen@psykologforbundet.se
Redaktionen

PDH:S STYRELSE:

Kerstin Engström, ordförande
Birgit Andersson, vice ordförande
Anna-Maija Reivilä, kassör
Vibeke Marsling, sekreterare
Maria Midbøe, ledamot
Anna-Mia Widengren, ledamot

Seniorpsykologerna

Södra regionen:

Psykolog och docent Lotta Linge föreläser om sjukhusclowner i möten med sjuka barn.

Tid: Onsdag 10 april, kl 15.30–17.00.

Plats: Institutionen för psykologi, Lund. Konferensrum P 124.

Östra regionen:

Psykolog Birgitta Ingridsson informerar om: "Vad gör en geropsykolog?"

Tid: Onsdag 17 april kl 16.30. Obs dag!

Plats: Psykologförbundets lokaler, Vasagatan 48. Var och en tar med sig något att äta. Vin finns till självkostnadspris.

Västra regionen:

Psykolog och psykoterapeut Gunvor Bergquist, ledamot av Specialistrådet och ordförande i Arbetspsykologiska utskottet, informerar om: "Arbetspsykologins utveckling och ställning under senare år."

Tid: Onsdag 24 april kl 14.30–16.30.

Plats: Konferensrummet, vån. 4, Psykologiska institutionen Haraldsgatan 1, Göteborg. Vi ses kl. 14.00 för en kopp kaffe i kafeterian.

Norra regionen/Uppsala:

För info: Besöket på nya psykiatriens hus i Uppsala flyttas till höstens program.

Kalendarium

April

FS	10
Seniorerna, södra. Föreläsning	10
Seniorerna, östra. Föreläsning	17
Neuropsykologernas förening, södra. Seminarium	17
Seniorerna, västra. Föreläsning	24

Maj

Seniorpsykologerna, årsmöte och studiedag	17
Testdagen (samarbete med STP, SPF och HR)	27
FS	30

Seniorpsykologernas årsmöte och studiedag

Studiedag

Tid: Fredag 17 maj kl 10.00.

Plats: Psykologiska institutionen, Stockholms universitet, Frescati hagväg 8, rum U22.

Årsmötet

Tid: Fredag 17 maj kl 15.00.

Plats: Psykologiska institutionen,

Stockholms universitet, Frescati hagväg 8, rum U22.

För mer info: Läs SeniorPsykologen nr 1/2013 och på Psykologförbundets hemsida under fliken: "Yrkesföreningar/Seniorpsykologerna".

Möter vi barns behov i Sverige?

-experter från Sverige och Kanada diskuterar

Heldagsseminarium 31 maj 2013

Huvudtalare:

Dr Gordon Neufeld,
klinisk psykolog och författare

Diskussionspanel:

Louise Hallin,
leg. barnmorska
och psykoterapeut

Anna Sandell,
leg. psykolog och ordf. i PSIFOS

John Steinberg,
fil. dr i pedagogik

Högloftet på Skansen, Stockholm 31 maj Kl. 9.00 - ca 17.00
Kostnad: 1550 kr per person

För mer information samt anmälan www.haro.se/seminarium2013

NYA MEDLEMMAR

Saglara Kokoueva, Limhamn
Maria Engström, Kalmar
Timothy Magnhagen, Umeå
Amanda Andersson Ljungkvist, Bromma
Oskar Lorentzi Wall, Obbola
Lisa Brandelius, Uppsala
Amanda Jackalin, Uppsala
Simon Fagnäs, Uppsala
Olivia Doherty, Uppsala
Harald Stare, Uppsala
Carl Öhrnell, Uppsala
Cecilia Rudengren, Uppsala
Frida Dahlqvist, Bagarmossen
Johanna Selin, Uppsala
Mattias Hammarström, Uppsala
Jessica Andersson, Uppsala
Anna McGrail, Söderhamn
Janina Vincenti, Uppsala

Psykologtidningen

Postadress: Box 3287, 103 65 Stockholm
e post: tidningen@psykologforbundet.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280 9702.

Annonser: Newsfactory
Bokning: Madeleine Nordberg, 08 505 738 15
madeleine.nordberg@newsfactory.se
Säljare: Niklas Nilsson, 08 587 86 531
niklas.nilsson@newsfactory.se

Annonsmaterial: Madeleine Nordberg,
08 505 738 15
madeleine.nordberg@newsfactory.se

Prenumerationer och adressändringar:
Lagern Akademikerservice
Tel 08 567 06 430
msc@akademikerservice.se

Pris: 600 kr inkl moms helår, 10 nr, 2013.
Utrikes 700 kr. Lösnummer 60 kr
Postgiro: 29 77 01 5
Bankgiro: 5675 9202

Psykologtidningen på nätet:
All redaktionell text lagras elektroniskt för att kunna publiceras också på internet. Författare som inte accepterar detta måste meddela förbehåll. I princip publicerar vi inte artiklar med sådana förbehåll.

TS kontrollerad upplaga 10 500 ex 2012.

Medlem av

Tryck: Exaktprinting,
Malmö

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

Psykologtidningens redaktionsråd:

Christine Johansson, psykolog verksam inom den psykiatriska slutenvården Psykiatri Nordväst, Stockholm, samt ordförande i Sveriges Neuropsykologers förening.

Jenny Klefbom, psykolog, författare och egenföretagare med inriktning på psykologiska utredningar och behandlingar av barn, unga och föräldrar.

Gerhard Andersson, professor i klinisk psykologi vid Linköpings universitet, författare och även verksam vid Karolinska institutet.

Emma Sjöblom, studeranderepresentant. Psykolog-studerande vid Uppsala universitet.

**Vill du läsa eller ladda ner äldre artiklar ur
Psykologtidningen?**

GÖR DÅ SÅ HÄR:
Gå in på www.psykologtidningen.se

FORTSÄTT TILL: Artikelsök
Sedan söker du på: författare, titel eller ämne (i rullningslistan).

SEDAN PÅ: Öppna artikel.

Lycka till! Redaktionen

PRESSTOPP FÖR NOTISER

Nummer	4	5	6	7
Utgivningsdag	3/5	4/6	16/8	13/9
Manusstopp för psykolog och yrkesföreningar	17/4	20/5	1/8	29/8

SERVICEOMRÅDEN:

Förhandlingar/arbetsrätt
08-567 06 400

Professionsjuridik
08-567 06 400

Profession
08-567 06 400

Information
08-567 06 400

Organisation, administration
Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 407
Organisation, stadgefrågor m m, 08-567 06 407

Psykologföretagarna
08-567 06 460

KANSLI

Postadress: Box 3287, 103 65 Stockholm

Besöksadress: Vasagatan 48

Telefon: 08-567 06 400
Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17
(fred – 16.30)

E-post:
post@psykologforbundet.se
E-post till personal:
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se

Fax: 08-567 06 499.

Psykologförbundets hemsida:
www.psykologforbundet.se

Plusgiro: 373267-4 **Bankgiro:** 767-2066

Direktnummer till personalen:

Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 070-96 76 413,
press- och informationsansvarig.
Carl Johan Brunnerbäck, 08-567 06 454,
assistent.

Camilla Damell, 08-567 06 402,
förbundsjurist.

Berit Emilsson, 08-567 06 404, assistent.

Carl-Axel Holmberg, 08-567 06 414,
ombudsman, jurist.

Per Johansson 08-567 06 401, utredare
Maria Lindhe, 08-567 06 477,
professionsansvarig.

Peter Lundgren, 070-694 2728, webbredaktör.

Mahlén Lenerius, 08-567 06 407,
förbundssekreterare.

Leif Pilevång, 08-567 06 410, ombudsman.

Helene Rydning, 08-567 06 408,
förhandlingssekreterare

Örjan Salling, 08-567 06 441,
mobil 070-96 76 441, förbundsdirektör.

Emily Storm, 08-567 06 406, ansvarig för
Psykologiguiden.

Linda Solberg, tjänstledig

Nikki Vagnér, 08-567 06 412, förhandlingschef.

Anders Wahlberg, 0705-52 07 07,
anders.wahlberg@ppab.eu

FÖRBUNDSSTYRELSEN

E-post till förbundsstyrelsen:
fornamn.efternamn@psykolog.net

Lars Ahlin, ordförande,
08-567 06 405, 0709-67 64 05.

Anders Wahlberg, 1:e vice ordförande,
0705-52 07 07, anders.wahlberg@ppab.eu

Magnus Rydén, 2:e vice ordförande,
010-486 91 16.

Renée From Mokhtar, 0454-73 34 51,
renee.from-mokhtar@ltblekinge.se

Brjánn Ljótsson, 070-717 65 62.

Maria Nermark, 0768-93 01 11,
maria.nermark@skane.se

Gunilla Pettersson-Bergström, 0702-61 10 48,
gunilla.pettersson_bergstrom@vgregion.se

Ulrika Sharifi, 0730-98 22 20
ulrika.sharifi@liv.se

Julia Stenberg, 0703-55 97 35.

Kerstin Twedmark, 0708-55 48 87,
kerstin.twedmark@telia.com

Kristian Bergman, 0760-106 334,
studerandeledamot

Emmelie Carlsson, studerandeledamot

FÖRHANDLINGSANSVARIGA

www.psykologforbundet.se/fackligg-information

ETIKRÅDET

Per Magnus Johansson, ordförande,
031-711 00 04.

Ann-Christine Cederquist, vice ordförande,
0706-24 63 53.

Birgitta Johansson Niemelä, 018-611 42 84.

Seppo-Matti Salonen, 031-747 89 63.

Kristina Taylor, 0760-08 86 53.

Anita Wäster, 010-487 07 21.

SPECIALISTRÅDET

Håkan Nyman, ordförande,
0704-92 11 70,
hakan.nyman@neuropsykolog.com.

Ulla-Britt Selander, sekreterare,
08-642 58 34,
ulla-britt.selander@comhem.se

Gunvor Bergquist, utskottet för arbets- och
organisationspsykologi, 0520-739 66,
gunvor.bergquist@delta.telenordia.se

Roland Ericsson, utskottet för klinisk psykologi,
0515-100 62, roer@telia.com

Bengt Sonesson, utskottet för
klinisk psykologi/neuropsykologi,
0705-81 15 82,
bengt.g.sonesson@gmail.com
Ingela Palmér, utskottet för pedagogisk
psykologi, 0730-97 89 04,
ingela.palmer@live.se

STUDERANDERÅDET

Haydar Hussein, ordförande.

Emmelie Carlsson, vice ordförande.

VETENSKAPLIGA RÅDET

Lennart Melin, ordförande,
lennart.melin@psyk.uu.se

IHPU – PSYKOLOGIUTBILDARNA AB

Box 3287, 103 65 Stockholm.
E-post: ihipu@psykologforbundet.se
VD: Örjan Salling, 0709-67 64 41

Maria Lindhe, 08-567 06 477, utbildningsledare

PSYKOLOGFÖRETAGARNA

Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@psykologforbundet.se
08-567 06 460
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP – STIFTELSEN FÖR TILLÄMPAD PSYKOLOGI

Box 3287, 103 65 Stockholm
Eva Bergvall, 0707-61 20 26,
eva.bergvall@stadshuset.goteborg.se

www.psykologforbundet.se

marknadsannonser

RUM UTHYRES

Vackert, stort och ljust rum på psykoterapimottagning i Vasastan, nära St Eriksplan, uthyres deltid/timmar. Passar både för grupper, par, och individuell behandling. Även lämpligt för psykoanalys. Gemensamt väntrum, kök, badrum.

Ring Camilla Halvarson 073 2408024 för mer info eller via mail camilla.halvarson@bredband.net.

RUM ATT HYRA I CENTRALA GÖTEBORG

Rum uthyres deltid/timmar på trivsamt psykoterapimottagning, Erik Dahlbergsgatan, Vasastaden, Gbg. Kontakta;

Ulla Blomqvist Häggblad tel 070 893 42 34

Katarina Dalbjörn 070 17 22 455, katarinadalbjorn@yahoo.se

kursannonser

CERTIFIERINGSUTBILDNING

GDQ

GROUP DEVELOPMENT
QUESTIONNAIRE

Vi erbjuder en certifieringsutbildning i GDQ av och med **Susan Wheelan**. Utbildningen pågår under 2+2 dagar och leder till att deltagarna får ett certifikat och därmed själva blir licensierade användare av GDQ-instrumentet.

Läs mer om utbildningen på www.ipf.se. Läs mer om instrumentet och varför det fungerar på www.gdqassoc.com

Datum: 3-4 jun samt 10-11 jun 2013 alt. 7-8 nov samt 14-15 nov 2013.
Plats: Lundqvist & Lindqvist konferens, Klarabergsviadukten 90, Stockholm.
Pris: 32 000 kronor exklusive moms.
Anmälan: Maila din anmälan till info@ipf.se

INSTITUTET FÖR PERSONAL-
& FÖRETAGSUTVECKLING

SAPU
Stockholms Akademi för Psykoterapiutbildning

Handledarutbildning i Psykoterapi

(3 terminer) Start VT14

Affektfokuserad korttidsterapi

Tvåårig avancerad CORE TRAINING
Start HT13
Med Kristin Osborn, Harvard Medical School.
Fördjupning efter Introduktionskurs
Start HT13

Ettårig kurs i KBT

Start HT13
För psykologer och psykoterapeuter med psykodynamisk inriktning.

Samtliga kurser är ackrediterade som specialistkurser av Sveriges Psykologförbund.

www.sapu.se eller ring 08/642 10 24

Cognitive Assessment System

Cognitive Assessment System är ett standardiserat test som mäter kognitivt fungerande för åldrarna 5-17 år. CAS är uppbyggt utifrån modern kognitiv och neuropsykologisk forskning om intelligens, kognition och exekutiva funktioner.

Certifieringskurs i Cognitive Assessment System (CAS)

18 - 19 september 2013 i Göteborg

6 - 7 november 2013 i Stockholm

Uppföljnings-/Specialistkurs i CAS

2 - 3 april 2014 i Stockholm

För mer info besök vår hemsida eller maila: info@cas-sverige.se

Läs mer på www.cas-sverige.se

VI GER KURSER BASERADE PÅ
PSYKOLOGISK VETENSKAP.

GÅR DU SPECIALISTUTBILDNINGEN ELLER BARA ÄR INTRESSERAD AV NY KUNSKAP INOM PSYKOLOGI?

Utöver kurser i utredningsmetodik och instrument
såsom WAIS-IV, D-KEFS, WISC-IV integrated,
NEPSY-II och MMPI ger vi:

- EMDR del I och II* samt EMDR för barn
– Kerstin Bergh Johannesson, Margareta Friberg
- Psykologisk fallkonsultation* – Gunilla Guvå
- Specialistkurs i DBT-strategier för psykologer*
– Elizabeth Malmquist, Hanna Sahlin Berg
- Fördjupning diagnostik/utredning av NP-tillstånd,
inkl DSM-IV* – Bengt Persson
- Neuropsykologisk utredningsmetodik
– Christine Johansson, Katarina Sörmgård
- Kvalificerad utredning av barn*
– Eva Tideman, Per Johansson
- Examinationsblock* - Eva Tideman
- Konsultationsteori i praktiken*
– Stefan Jern, Birger Hallgren
- Utredning, bedömning och diagnostisering inom
skola och förskola* – Eva Tideman mfl
- Affärsskola: för psykologer på den privata marknaden
– Britt-Marie Ahnells, Monica Kjellman
- Humanistiska synsätt och metoder för barn och
ungdomar med problemskapande beteende
– Annica Karlsson
- Psykofarmakologi för psykologer* – Lotta Arborelius
- Vetenskapligt skrivande – Per Carlbring

* kursen är ackrediterad som specialistkurs

Fler kurser finner du på www.ihpu.se
Välkommen att söka!

Under hösten 2013 anordnas uppdragsutbildning
i samarbete med RFSU

Metodkurs i klinisk sexologi 15 högskolepoäng (Stockholm)

Kursen fördjupar såväl kliniska som terapeutiska kunskaper
i sexologi ur ett psykodynamiskt perspektiv. Här ges
också verktyg att tillämpa kunskaperna i kliniskt arbete.

Andrologi – om mannen och hans sexualitet 7,5 högskolepoäng (Stockholm)

Kursen ger kunskaper om mannen, såväl teoretiskt
som kliniskt, ur både ett medicinskt och psykologiskt
perspektiv. Här tas bl a. basal andrologi, sexualfysiologi,
sexologi och metodik upp.

Mer information och fler kurser:
www.esh.se/uppdrag, 08-555 051 19

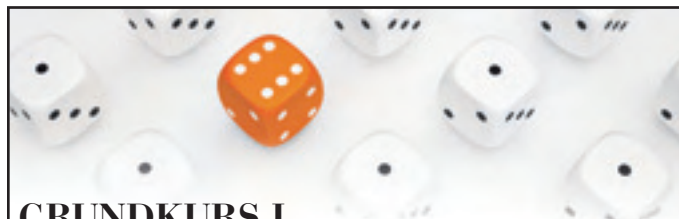

GRUNDLÄGGANDE KURS I INTERPERSONELL PSYKOTERAPI (IPT) i Antibes på Franska sydkusten 30 sep - 3 okt 2013

Evidensbaserad korttidsterapi med goda behandlingsresultat. Metoden rekommenderas av
Socialstyrelsen och är bredvid KBT den metod som erbjuds inom rehabiliteringsgarantin.
Pris: 8 400 kronor exkl. moms. Begränsat deltagarantal!
Kommer eventuellt att kunna räknas in under specialistutbildning för psykologer.
Ansökan är under bearbetning.

För information och anmälan
Besök vår hemsida www.famrad.nu
Ring 042-185 265 eller 072-734 73 99

GRUNKURS I POSITIV PSYKOLOGI

Kursen hålls i Stockholm följande datum
23-24 maj och 3-4 juni 2013

Kursen är godkänd som del i specialistutbildning för psykologer.
För intresseanmälan kontakta firma@bjoernson.se

www.bjoernson.se

Björnson Organisationspsykologerna AB
Strandbergsgatan 61, 112 51 Stockholm
Telefon: +46 702 427 946

Effektiv, enkel och säker journalföring,
bara för dig inom branschen!

ONLINE

Oroa dig inte längre över säkerhetskopior,
uppdateringar, brand, stöld eller liknande!

Säkraste journalsystemet i
Sverige med en lättillgänglig
och professionell support!

Används av **97% Norges**
privata behandlare!

NU ÄNTLIGEN I SVERIGE!

Besök www.psykbase.se eller ring 031-788 47 46 för mer information!

Kommande nummer – Psykologtidningen

Utgåva	Sista dag: Bokning, manus	Sista dag: Färdigt material	Utskick E tidningen	Utgivning Tidningen
Nr 4	12 apr	17 apr	26 apr	3 maj
Nr 5	15 maj	20 maj	31 maj	4 juni
Nr 6	29 juli	1 aug	9 aug	16 aug
Nr 7	26 aug	29 aug	6 sep	13 sep
Nr 8	23 sep	26 sep	4 okt	11 okt
Nr 9	21 okt	24 okt	1 nov	8 nov
Nr 10	18 nov	21 nov	29 nov	6 dec
Nr 1 14	13 jan	16 jan	24 jan	31 jan

Specialistkurser i neuropsykologi 2013

• **Exekutiva funktioner – utredning och åtgärder** 27-29 maj samt 12-13 september 2013 i centrala Stockholm. Kursen ger fördjupade kunskaper om exekutiva funktioner i ett evolutionärt och neurovetenskapligt utvecklingsperspektiv. Utredning och bedömning av nedsättningar och begränsningar presenteras i ett processororienterat arbetssätt. Olika typer av interventioner för att utveckla, återhämta eller kompensera för exekutiva svårigheter presenteras.

• **Neuropsykologisk utredningsmetodik vid psykiatriska tillstånd** 25-27 september 2013 samt uppföljning januari 2014 i centrala Stockholm. Denna mycket populära specialistkurs omfattar bl.a. modern neuropsykologisk/psykiatrisk diagnostik och differentialdiagnostik, nya forskningsrön, processinriktat utredningsarbete, tolkning, utlåtandeskrivning och återkopplingsmetodik samt fördjupad genomgång av de mest använda neuropsykologiska testerna såsom WAIS-IV NI, D-KEFS, WMS-III, med flera.

• **Åtgärder och interventioner mot neuropsykologiska begränsningar vid psykiatriska tillstånd** 27-29 november 2013 samt uppföljning februari 2014 i centrala Stockholm. Kursen fokuserar på planering och genomförande av evidensbaserade åtgärder och interventioner kopplade till neuropsykologiska och neuropsykiatriska utredningar i ett processororienterat perspektiv. Kursen innehåller bl.a. ett unikt och omfattande inslag "farmakologi för psykologer" med docent och psykiatriker Mussie Msghina. Kursledare för alla kurserna: Håkan Nyman och Christine Johansson.

För mer information, priser och anmälan:

www.neuropsykolog.com och www.kognitia.se

För att jag är en flicka
är det inte lika viktigt
att jag går i skolan

Var med och utbilda varje flicka!
Bli Flickaföretag på plansverige.org

Bli en hjälte!

Skicka "bris50" i ett SMS till 729 09 och skänk 50 kr
till BRIS verksamhet.

BRIS
BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET

bris.se 901504-1

90 SVENSK
KONTROLL

LANDSTINGET BLEKINGE SÖKER

Handledare till psykiatri och habilitering i Blekinge

Vill du vara med och vidareutveckla vår psykiatri och habilitering?

I verksamheten finns behov av handledare med olika inriktningar och du kommer att handleda utifrån den inriktning du är expert på.Handledning kan ske inom vuxenpsykiatri, barn- och ungdomspsykiatri och habilitering.Handledningsuppdraget omfattar cirka 50 procent och på övrig tid utförs kliniskt arbete inom den egna professionen.

Kvalifikationer: Grundutbildning inom vårdrelaterat yrke och legitimerad psykoterapeut med handledarutbildning. Erfarenhet av handledningsuppdrag samt bred och lång erfarenhet av psykiatriskt behandlingsarbete. Meriterande med en bred kompetens och ett integrativt synsätt.

Sista ansökningsdag: 2013-05-05

Ytterligare information: www.lblekinge.se

LANDSTINGET BLEKINGE

Landstinget Västernorrland söker

psykologer

till habiliteringskliniken
barnenheten 0-15 år och ungdomsenheten 15-25 år
vid Länssjukhuset Sundsvall-Härnösand

Läs mer på www.lvn.se/jobb

Landstinget
Västernorrland

www.lvn.se

FÖRSVARSMAKTEN SÖKER

LEG. PSYKOLOGER

Med placering Försvarmakten HR Centrum

Sista ansökningsdag 2013-04-30.

Läs mer och ansök på www.forsvarsmakten.se

FÖRSVARSMAKTEN

Bo, leva och arbeta på Gotland

Psykolog

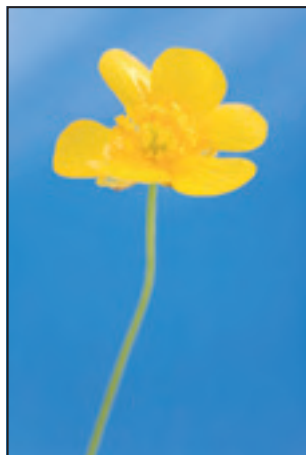
Ref nr A317177

Rehabcentrum och primärvården på Gotland
söker psykolog.

Läs mer på www.gotland.se/jobbahososs

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen
www.gotland.se

NEPOTEKET AB

Söker en Leg. psykolog/utredare
med minst tre års erfarenhet av
neuropsykiatriskt utredningsarbete.

Nepoteket AB är en privat vårdgivare
som har mottagning i Umeå.

Sista ansökningsdag 2013-04-26.

Läs mer om vår verksamhet på
www.nepoteket.se

NEPOTEKET

Neuropsykolog Riksgymnasiet för rörelsehindrade i Umeå

Läs mer och ansök på vll.se/ledigajobb

VÄSTERBOTTENS
LÄNS LANDSTING

Vi söker nya medarbetare

30 PTP-tjänster

i Västra Götalandsregionen

Västra Götalandsregionen söker 30 PTP-psykologer med placering inom olika verksamheter. Tillträde omkring 1 september.

Gå in på www.arbetsformedlingen.se eller www.vgregion.se/jobb för att läsa om tjänsterna och vart ansökningarna skall skickas.

För information om Västra Götalandsregionens PTP-program se www.vgregion.se/PTP

För upplysningar om de enskilda tjänsterna se kontaktuppgifter i annonserna.

Sista ansökningsdag: 2013-04-30.

Välkommen med din ansökan!

www.vgregion.se/jobb

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Vi ska bli fler! 2 Leg.Psykologer inom Mödra- och Barnhälsovården i Sörmland

Barnhälsovården Sörmland är en länsövergripande resurs med enheter i Nyköping, Katrineholm och Eskilstuna. Den ena tjänsten har sin basplacering i Nyköping, med upptagningsområde i södra och västra länsdelarna. Den andra tjänsten har sin basplacering i Eskilstuna med upptagningsområde i norra och västra länsdelarna. Det geografiska ansvarsområdet kan dock diskuteras.

För mer information om tjänsten är du välkommen att kontakta enhetschef Suzanne Freimanis tfn 016-10 57 75.

Sista ansökningsdag 2013-04-16.

Läs mer på
www.landstingetsormland.se/jobb

Vi undanber oss vänligt men bestämt direktkontakt från bemannings- och rekryteringsföretag samt försäljare av ytterligare jobbannonser.

LANDSTINGET
SÖRMLAND

Psykologer till Lycksele och Storuman

Psykiatriska klinikerna i Skellefteå och Södra Lappland gick samman till en gemensam klinik september 2012. Psykiatri i Södra Lappland består av tre vuxenpsykiatriska öppenvårdsmottagningar i Lycksele, Vilhelmina och Storuman. Upptagningsområdet är Södra Lappland, som sträcker sig över sju kommuner. Slutenvården är belägen i Skellefteå.

Till mottagningarna i Lycksele samt till mottagningen i Storuman söker vi nu varsin psykolog.

Arbetsuppgifterna innefattar bedömning, utredning och behandling av tillstånd med psykisk ohälsa inom specialistpsykiatri. Du kommer att arbeta i tvärprofessionella team bestående av sjuksköterskor, socionom, läkare, arbetsterapeut, sjukgymnast, psykolog samt läkarskreterare. Du erbjuds handledning samt kontinuerligt återkommande psykologträffar.

Kvalifikationer Legitimerad Psykolog, gärna med erfarenhet av psykiatri och/eller annan klinisk erfarenhet. Erfarenhet av utrednings och/eller behandling är meriterande.

Tillsvidareanställning ar på heltid.

Mer information om befattningen hittar du på www.vll.se/lediga-jobb

Mer uplysningar Rolf Stenvall Biträdande Verksamhetschef, 070-695 2501

Gudrun Edholm, Avdelningschef Lycksele 0950-39712, eller 070-353 1025,

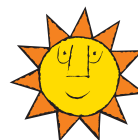
Ingrid Nilsson-Linder Avdelningschef Storuman 0951-267 46
Lena Hyllienmark Samordnande psykolog, 0950-39 000

Sista ansökningsdag 2013-04-25

Läs mer och ansök
på vll.se/lediga-jobb

VÄSTERBOTTENS
LÄNS LANDSTING

KARLSTADS KOMMUN

SÖKER SKOLPSYKOLOG
LÄS MER PÅ KARLSTAD.SE

KARLSTAD.SE

Bo, leva och arbeta på Gotland

Skolpsykolog

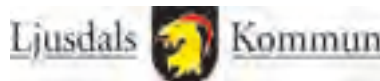
Ref nr A320618

Barn- och elevhälsan på Gotland söker förskole- och skolpsykolog.

Läs mer på www.gotland.se/jobbahososs

Barn- och utbildningsförvaltningen
www.gotland.se

Söker

Psykolog till förskola och skola

Som psykolog ingår du i Barn och Elevhälsoteamet tillsammans med övriga stödfunktioner. Här finns en samlad kompetens av psykologer, specialpedagoger, kuratorer, skolsköterskor och studie och yrkesvägledare. Tillsammans arbetar vi för att utveckla elevhälsa i vår kommun.

LANDSTINGET BLEKINGE SÖKER

Legitimerade psykologer till barn- och ungdomspsykiatriska kliniken

Vi söker dig som tycker om att arbeta i en spännande och utmanande verksamhet, där alla professioner har ett gemensamt engagemang och fokus på barn och ungdomar och deras familjer. Vi behöver legitimerade psykologer till barn- och ungdomspsykiatriska kliniken i Blekinge:

- en tjänst med placering på mottagningen i Karlskrona
- en tjänst med placering på mottagningen i Karlshamn

Sista ansökningsdag: 2013-04-28
Ytterligare information: www.ltblekinge.se

LANDSTINGET BLEKINGE

Eskilstuna
kommun

Eskilstuna utvecklar!

Eskilstuna växer och utvecklas snabbt i framtidsregionen Stockholm-Mälardalen. Vi är 8 500 medarbetare som trivs bättre än de flesta på jobbet. Vi är också stolta över att nu vara Sveriges Miljökärligaste kommun och Årets studentstad.

Barn- och utbildningsförvaltningen söker

Psykologer

Vi söker dig som vill arbeta konsultativt med personal i förskola och skola för att främja barns utveckling. I arbetsuppgifterna ingår också att genomföra skolpsykologiska utredningar.

Välkommen med din ansökan senast 21 april-13 via eskilstuna.se/ledigajobb
Vid frågor, kontakta rekryteringskonsult Helena Swärd, tfn 016-710 25 73.

Vi söker nya medarbetare

Primärvården

Leg psykoterapeut

Kris- och Traumaenheten, Göteborg

Tillsvidare. Deltid. Tillträde enligt överenskommelse

Ref.nr: 2013/903

Upplysningar: Socionom Vivianne Sandberg eller Tomas Jansson, tfn 031-747 89 60. Verksamhetschef Britt Tallhage, tfn 0702-056 742.

Sista ansökningsdag: 2013-04-14.

Från och med den 15 april 2013 byter den offentliga primärvården namn till Närhälsan.

www.vgregion.se/jobb

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Eskilstuna kommun

Växer
Eskilstuna
– den stolta Fristaden

Eskilstuna utvecklar!

Eskilstuna växer och utvecklas snabbt i framtidsregionen Stockholm-Mälardalen. Vi är 8 500 medarbetare som trivs bättre än de flesta på jobbet. Vi är också stolta över att nu vara Sveriges Miljöbästa kommun och Årets studentstad.

Konsult och uppdrag söker

Psykolog

Vill du vara med och bidra till utvecklingen av vår Företagshälsovård? Vi söker dig som har erfarenhet av lösningsfokuserade samtal och är van vid ett konsultativt arbetssätt.

Välkommen med din ansökan senast 14 april 2013 via eskilstuna.se/ledigajobb
Vid frågor, kontakta rekryteringskonsult Helena Swärd, tf 016-710 25 73.

För ett
**friskare
tryggare
och rikare liv**

BUP-mottagningen söder, Kalmar söker

Leg Psykolog

Sista ansökningsdag 28 april.

Öppenpsykiatrisk mottagning, Oskarshamn söker

Leg Psykolog

Sista ansökningsdag 31 maj.

Läs mer och ansök på www.ltkalmar.se/ledigajobb

Landstinget
i Kalmar län

Psykolog, Vilhelmina

Vill du vara med och utveckla psykiatri och primärvård i glesbygd?

Psykolog till vuxenpsykiatri samt primärvård i Vilhelmina

Vilhelmina öppna psykiatriska mottagning tillhör vuxenpsykiatriska kliniken Södra Lappland och Skellefteå. Dorotea kommun ingår även i upptagningsområdet.

Vid Vilhelmina sjukstuga bedrivs glesbygdssjukvård. Det finns läkar-mottagning, paramedicinsk verksamhet, distriktssköterskemottagning, röntgen samt en akutvårdsavdelning med åtta vårdplatser. Från och med 1 juni 2012 är Åsele, Dorotea och Vilhelmina sjukstugor ett gemensamt verksamhetsområde - med en gemensam ledningsgrupp.

Mer information om befattningen hittar du på www.vll.se/lediga_jobb

Mer upplysningar lämnas av Rolf Stenval Biträdande Verksamhetschef Vuxenpsykiatri 0910-771998 eller 070-695 2501, Gerd Hällsten-Hamreby Avdelningschef Vuxenpsykiatri 0940-155 53 Monica Olmenius Verksamhetschef Vilhelmina sjukstuga 072-241 4339 Mai-Gert Abrahamsson Avdelningschef Vilhelmina sjukstuga 0940-155 31 eller 070-328 4669

Ansökan senast 25 april. Referensnummer BS 13-09.

Läs mer och ansök på vll.se/ledigajobb

**VÄSTERBOTTENS
LÄNS LANDSTING**

www.slso.sll.se

Norra Stockholms psykiatri söker

PTP-psykologer

Vi söker nu sex PTP-psykologer till kliniken behandlingsenheter och allmänpsykiatriska öppenvårdsmottagningar.

Sista ansökningsdag är 2013-04-19.

Ansök och läs mer på www.jobbs.sll.se där vardera av de sex tjänsterna presenteras med egen annons.

Norra Stockholms psykiatri
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING

INTRO KURS : NEURO AFFEKTIV PSYKOTERAPI

Kurs med Psykoterapeut **Doris Rothbauer**, SEP

10/05-12/05 2013. De senaste årtiondenas hjärnforskning och utvecklingspsykologi har tillsammans gett oss nya insikter om hur personligheten formas. Vi kommer i denna workshop att titta på en grundläggande sekvens av social utvecklingskompetens och använda kunskap från den för att bedöma lämplig psykoterapiintervention. Undervisning på engelska.

KURS : NEURO AFFEKTIV PSYKOTERAPI

Kurs med **Marianne Bentzen**, SEP

15/11-17/11 2013 Vi kommer på den här kursen att fokusera på den hierarkiska utvecklingen av social kompetens i hjärnan och personligheten. Marianne Bentzen samarbetar med Psykolog Susan Hart, specialist i barnpsykologi. I dag fokuserar Mariannes på de praktiska tillämpningarna av neuroaffektiv teori.

KURS / INTRO : SOMATIC EXPERIENCING

Kurs m Psykoterapeut **Erika Beata Thorkildsen**, SEP

30/11 - 01/12 2013. En två-dagars kurs med teori och övningar.

3-ÅRIG UTBILDNING : SOMATIC EXPERIENCING

Den **28/01-02/02 2014** börjar en chock och trauma utbildning för behandling av psykiska trauman i Sverige. Somatic Experiencing är en Kropporienterad terapeutisk metod, som handlar om hur man löser upp stress och traumarelaterad ångest genom att utnyttja Autonoma Nervsystemets förmåga att reglera och reparera sig själv. Somatic Experiencing är en traumabehandlingsmetod som praktiseras av psykologer, psykiatriker, psykoterapeuter - och har utvecklats av **Dr. Peter Levine, Ph.D** i medicinsk biofysik och psykologi. Hans bok **Waking the Tiger** har hittills kommit ut på hela tolv språk.

Kontakt : Erika Beata Thorkildsen, SEP - SE Institutet i Sverige
E-mail : bea@se-terapi.se Info : www.somaticexperiencing.se
www.se-terapi.se Mob : 00 47 9795 8797

Strålsäkerhetsmyndigheten söker

Utredare/expert inom området Människa-Teknik-Organisation

Läs mer om anställningarna och vad det innebär att arbeta hos oss på www.stralsakerhetsmyndigheten.se

Strålsäkerhetsmyndigheten har ett samlat ansvar för att samhället är strålsäkert. Vi arbetar pådrivande och förebyggande för att skydda människor och miljö från oönskade effekter av strålning, nu och i framtiden. Myndigheten lyder under regeringen och tillhör Miljödepartementets ansvarsområde.

**Strål
säkerhets
myndigheten**

Swedish Radiation Safety Authority

Leg. Psykolog

Barn- och ungdomshälsan, Jönköpings sjukvårdsområde

Läs mer och ansök på www.lj.se/jobb

Landstinget
i Jönköpings län

Karolinska Institutet

söker

Legitimerad psykolog

till avdelningen för barn- och ungdomstandvård, vid institutionen för odontologi i Huddinge.

Läs mer om tjänsten på www.ki.se/jobb

Välkommen med din ansökan
senast den 30 april 2013.

**Karolinska
Institutet**

**Barn- och
utbildningsförvaltningen
söker Skolpsykolog**

För mer information
www.malung-salen.se - offentliga jobb.

Malung-Sälens kommun

Bli Livsviktig!

Bli regelbunden givare på cancerfonden.se
eller ring 020-59 59 59.

Vi tänker besegra cancer. Vill du vara med?

Cancerfonden

Psykologtidningen
Vid obeställbarhet, retur till
Psykologtidningen,
Box 3287, 103 65 Stockholm

Koppla av med en riktigt bra hemförsäkring!

15%
Medlemsrabatt!

If och Psykologförbundet samarbetar för att du som medlem ska få en bättre hemförsäkring till ett förmånligt pris. Dessutom ser vi alltid till att du får snabb hjälp av oss och de specialister vi samarbetar med om du råkar ut för en skada. Förutom 15 % på Stor Hemförsäkring – vår hemförsäkring som täcker

ovanligt mycket – får du 5 % rabatt på bilförsäkring och lätt lastbil samt 15 % rabatt på släpvnagnsförsäkring. Är du studerande medlem betalar du endast 50 kr per månad för hemförsäkringen. Läs mer om dina medlemsförmåner på www.if.se/psykologforbundet. Eller ring 0771-655 655 så berättar vi mer.

www.if.se/psykologforbundet
0771-655 655

I samarbete med:

Lugn, vi hjälper dig.